

HoGent

Respectvol samenleven in Gent

© HoGent - Vakgroep Sociaal Werk

De Haene Jolijn
Vanthuyne Tine
Team Verstedelijking & Gemeenschapsvorming
Vakgroep Sociaal Werk - HoGent
september 2016

Schepen van Onderwijs, Opvoeding & Jeugd Decruynaere aan het woord

Beste lezer,

Met de J1000 wil het Stadsbestuur kinderen en jongeren zelf aan het woord laten. Wat vinden zij van hun stad? Wat kan er beter en wat moeten we vooral behouden? Het gaat over verschillende inspraak- en co-creatietrajecten met kinderen en jongeren uit Gent.

Werken aan een kindvriendelijke stad, is werken aan meer speelruimte, aan kindvriendelijke mobiliteit, aan participatie van kinderen en jongeren,.... Maar we gaan ook moeilijkere thema's zoals burgerschap en het samenleven in een superdiverse stad als Gent niet uit de weg!

Eén van de speerpunten in het actieplan Kind- en Jeugd vriendelijke Stad is "burgerschap". Hoe maken we samen de stad? Volgens de Nederlandse pedagoog Micha De Winter is democratie niet alleen een politiek systeem is, maar ook een manier van samenleven.

Dit onderzoek "Respectvol Samenleven in Gent", één van de J1000-trajecten in samenwerking met HoGent, toont dat onze jongste Gentenaren best kritisch zijn, een duidelijke mening hebben over wat goed is voor Gent en haar inwoners, verder kijken dan het eigenbelang en bereid zijn om zelf mee te werken aan concrete oplossingen om het samenleven in Gent te verbeteren.

We mogen nooit pretenderen zelf in te kunnen schatten wat kinderen en jongeren in Gent willen. We moeten continu in dialoog gaan met hen over hoe Gent nog kindvriendelijker kan worden. Een toekomstgericht beleid voeren doe je samen met kinderen en jongeren, door hen de tools te geven om de stad mee vorm te geven. Zij houden Gent jong en scherp.

Toen ik als schepen van Jeugd in 2014 het label "kindvriendelijke stad" in ontvangst mocht nemen, zei één van de juryleden dat het label, net als liefde, een woord is dat we dagelijks moeten waarmaken.

Het stadsbestuur zal daarom aan de slag gaan met de signalen en voorstellen van de jongeren. Hun vraag om meer in dialoog te kunnen gaan met de Stad wordt zeker ter harte genomen. In 2017 zullen minstens 500 jongeren in Gent hun zegje kunnen doen over het leven en opgroeien in Gent, zowel digitaal via een app als via focusgroepen. Thuis in 't Stadhuis, een participatieproject voor leerlingen uit de lagere school, zal een broertje krijgen voor jongeren uit het secundair. We werken momenteel een campagne uit rond diversiteit en samenleven in Gent. De signalen en voorstellen worden ook met relevante partners besproken, zoals met De Lijn. De vraag van jongeren om elkaar meer goede dag te zeggen in de publieke ruimte, kunnen we niet laten liggen. Maar ook met de overige zaken gaan we verder aan de slag.

Mijn dank gaat uit aan de Hogeschool Gent, de Jeugddienst en de 200 jongeren die samen gewerkt hebben aan het resultaat dat nu voor u ligt.

Veel leesplezier!

Voorwoord

We bestaan, we leven. Net als onze burens, net als onze vrienden, net als iedereen. We leven samen en zoeken al sinds het begin der tijden naar manieren om samen te leven. Dat lijkt evident, maar dat is het de dag van vandaag allerminst. De maatschappij verandert steeds sneller en steeds ingrijpender. Nieuwe media, individualisering, globalisering, migratiestromen, klimaatveranderingen,... Dit alles heeft een invloed op hoe we onze samenleving kunnen, willen en moeten vormgeven.

“Onbekende soldaat vraagt in emotionele brief om ‘een simpele goeiendag’ kopt het Nieuwsblad (Ibo, 2016, 11 augustus). Het vat de huidige tijdsgeest mooi samen. Steeds vaker worden veranderingen en gebeurtenissen gekaderd als een bedreiging voor onze samenleving. Veiligheid wordt het nieuwe buzz-woord en angst overheerst alle andere emoties (cf. B. Lleshi – Liefde in tijden van angst). En toch blijven we zoeken naar manieren om met anderen samen te leven, om deel te zijn en bij te dragen aan de samenleving. *“Vergeet niet, vergeet nooit dat voor alles wij ook maar mensen zijn die dezelfde emoties voelen als u”* (Ibo, 2016, 11 augustus). Ook jongeren worden met die ambivalente realiteit geconfronteerd. Ze zien de (slecht)nieuwsberichten, lezen de soms gruwelijke commentaren op sociale media en horen hoe ze zich wel of niet moeten (leren) gedragen in de maatschappij.

In dit traject draaiden we de rollen om en lieten we jongeren vertellen wat zij belangrijk achten in een samenleving. Wat is nodig om tot een respectvolle maatschappij te komen? Het rapport dat voorligt, is het resultaat van een samenwerking tussen de Jeugddienst van Stad Gent en het team Verstedelijking & Gemeenschapsvorming van de vakgroep Sociaal Werk (Hogeschool Gent).

We werkten samen met een 200-tal jongeren en studenten en dachten na over de betekenis van respectvol samenleven in Gent. We willen hen – en de betrokken jeugdwerkers, leerkrachten, contactpersonen – hier nog eens extra bedanken voor hun medewerking. Het is ongelooflijk hoeveel inzicht en engagement jongeren ten toon spreiden, als je hen de kans daartoe geeft. Jongeren zijn vragende partij om serieus genomen te worden als burger van Gent, om in dialoog te gaan in en met de stad en om mee te werken aan een stad waar respectvol samenleven niet enkel een ideaalbeeld blijft.

Inhoud

SCHEPEN DECRUYNAERE AAN HET WOORD	2
VOORWOORD	3
INHOUD	4
1. INLEIDING	5
2. PROBLEEMSTELLING	6
3. BURGERSCHAP	7
3.1 JONGEREN ALS BURGERS	7
3.2 ONDERZOEK MET EN DOOR JONGEREN	7
4. AANPAK TRAJECT	9
4.1 ALGEMEEN VERLOOP	9
4.2 STAP 1: WORKSHOPS	9
4.3 STAP 2: BOODSCHAPPEN IN BEELD BRENGEN	12
4.4 STAP 3: ON THE ROAD	12
4.5 BEDENKINGEN OVER DE AANPAK	18
5. RESULTATEN	19
5.1 BELANGRIJKE CONTEXTEN – LEEFWERELD VAN JONGEREN	19
5.2 BELANGRIJKE THEMA'S	29
5.3 SUGGESTIES VAN DE JONGEREN	44
6. BESLUIT	51
BIBLIOGRAFIE	52

1. Inleiding

Dit document bevat de resultaten van het traject dat het team Verstedelijking & Gemeenschapsvorming (vakgroep Sociaal Werk – HoGent) heeft uitgevoerd in opdracht van Stad Gent rond respectvol samenleven en burgerschap in Gent.

Het doel van het traject was om dialoog **met en tussen jongeren** over samenleven in Gent op gang te brengen. We zijn daar in geslaagd en hebben heel wat standpunten en meningen kunnen verzamelen. Die visies zijn zeer relevant en moeten serieus genomen worden, tegelijkertijd kunnen ze niet als “de mening van de Gentse jeugd” worden veralgemeend. Het traject heeft niet het doel gehad om statistische representativiteit na te streven, wel om zoveel mogelijk verschillende standpunten van jongeren in kaart te brengen en om **dialoog** op gang te brengen. Het traject biedt met andere woorden een aanknopingspunt om verder met jongeren aan de slag te gaan,

We bespreken in het rapport achtereenvolgens de probleemstelling en de visie op burgerschap van de onderzoeksploeg, de gehanteerde aanpak en de resultaten van het traject. Nadien concluderen we met een aantal beleidsaanbevelingen.

De data van dit traject werden voor, met en door jongeren verzameld. We vragen dan ook om zorgzaam met het materiaal om te gaan. Hun uitspraken en standpunten moeten steeds binnen de context van het gelopen traject bekeken worden en staan niet op zich.

2. Probleemstelling

Kind- & jeugd vriendelijkheid staat in het huidige bestuursakkoord en sinds 2013 in de missie van de Stad Gent. **Kindvriendelijkheid** is terug te vinden in alle levensdomeinen: onderwijs, mobiliteit, ruimtelijke planning, hulpverlening, gezondheid, milieu, cultuur, sport ... Het gaat niet alleen over de aanleg van speelpleintjes, kindvriendelijke balies en evenementen, maar ook over mobiliteit, kinderarmoede, jongerenwerkloosheid, enzovoort. Dit steeds met aandacht voor alle kinderen en jongeren in deze stad, ook de meest kwetsbare en waarbij dit niet alleen als een doel op zich gezien wordt, maar ook een toetssteen vormt voor een **verantwoord maatschappelijk en mensvriendelijk beleid**. Wat dit betekent, wordt o.a. concreet gemaakt met een actieplan kind- en jeugd vriendelijke stad, bestaande uit 14 speerpunten waarvan het 'inzetten op respectvol samenleven en burgerschap' er één is.

Om op een kwaliteitsvolle manier in te kunnen zetten op respectvol samenleven en burgerschap, moet eerst uitgeklaard worden wat dit voor jongeren betekent. We moeten echter niet alleen nadenken over wat goed is voor hen, maar expliciet ook **samen met jongeren** nadenken over wat 'goed' is voor de stad.

Verschillende groepen in een stad moeten invloed kunnen uitoefenen op de manier waarop een stad vorm krijgt, ook over op welke manier eventueel tegengestelde belangen en stellingen omtrent het gebruik van de stad met elkaar kunnen verzoend worden (De Visscher & Reynaert, 2013).

In de eerste plaats moeten jongeren dan ook erkend worden in hun actorschap in de stedelijke samenleving. Het opzetten van een traject om jongeren in het gesprek over samenleven en burgerschap te betrekken, sluit hier dan ook bij aan. De uitdaging ligt er dan ook in om de abstracte concepten 'respect', 'samenleven' en 'burgerschap' zo te vertalen dat we er op een zinvolle manier met jongeren over in gesprek kunnen gaan.

Concreet vertalen we de probleemstelling in volgende onderzoeksvragen, waarrond we met jongeren aan de slag gaan:

1. Welke thema's en contexten met betrekking tot 'respectvol samenleven en burgerschap' zijn belangrijk voor (diverse groepen) jongeren?
2. Hoe beleven (diverse groepen) jongeren deze thema's en contexten?
3. Wat zijn volgens jongeren hierin voor stad Gent positieve elementen en kwaliteiten? Wat zijn beperkingen? Waar zien ze nog potentieel?
4. Welke thema's of contexten hierbinnen benoemen jongeren als prioritair?
5. Welke suggesties tot verbetering zien jongeren met betrekking tot deze thema's of contexten?

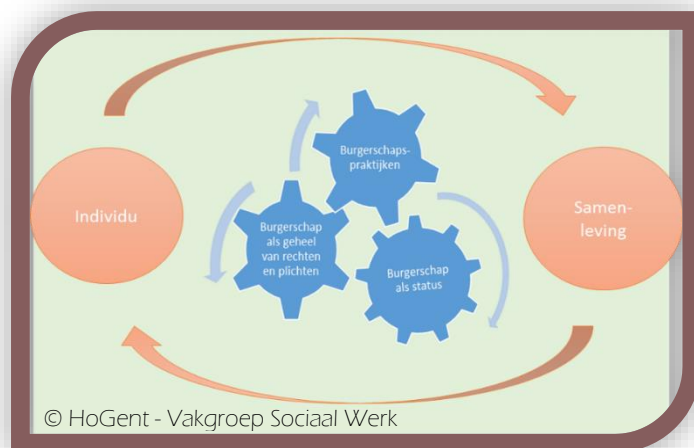

3. Burgerschap

3.1 Jongeren als burgers

Burgerschap is één van de pijlers van het bovengenoemde speerpunt, maar is een begrip dat op heel verschillende manieren ingevuld wordt.

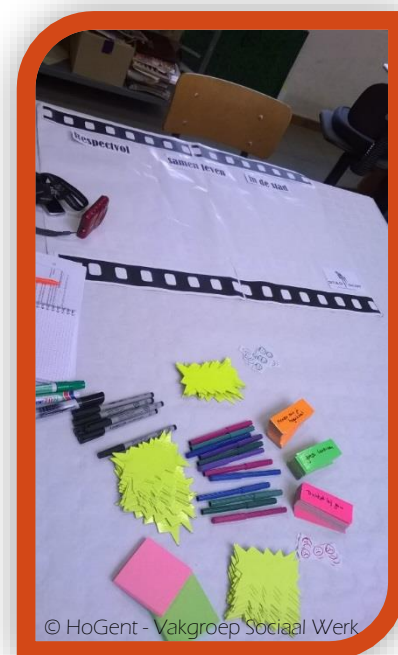
Wij kiezen er voor om de nadruk te leggen op het **relationele karakter** van burgerschap. Burgers (en dus ook kinderen en jongeren) nemen elke dag deel aan de samenleving, ze gaan in interactie met de omgeving en met anderen. Op die manier geven ze betekenis aan en beïnvloeden ze de samenleving. Burgerschap is met andere woorden niet alleen de status die mensen hebben, of het geheel van rechten en plichten waarop ze aanspraak kunnen maken. Burgerschap komt ook en vooral tot stand **door de concrete praktijken** die plaats vinden tussen individu en samenleving (De Haene, Steel & Verschelden, 2016).

Jongeren worden al te vaak als burgers in ontwikkeling, als ‘nog-niet-burgers’ gezien, ze zijn in deze visie nog op weg naar de volwassenheid en naar het burgerschap. Maar in de feiten zien we dat ze wel al dagdagelijks deelnemen aan het samenleven. Ze zijn met andere woorden al burger in en van hun stad.

3.2 Onderzoek met en door jongeren

We kiezen er, vanuit bovenstaande kijk op burgerschap, resoluut voor om dit traject samen met jongeren vorm te geven. Niet enkel wilden we met hen in dialoog gaan, we wilden hen zelf ook betrekken **als mede-onderzoekers**. We bouwden het traject zo op dat jongeren in elke stap (cf. infra) zelf bepaalden welke thema's en vragen op de agenda werden gezet. De gehanteerde methodiek maakte het mogelijk om in stap 1 volledig aan te sluiten bij de leefwereld van de jongeren. Er werden tools aangereikt waarmee we met de jongeren in gesprek konden gaan over hun alledaagse realiteit. Bij de survey werd er inhoudelijk meer gestuurd, maar ook daar werd ruimte gelaten aan de jongeren om vanuit hun eigen leefwereld te antwoorden en te vertellen.

We focusten in het traject niet louter op thema's die 'goed voor kinderen en jongeren' zijn, maar wel op **wat zij goed en nodig achten voor de stad als geheel**. We spraken de kinderen en jongeren aan op hun feitelijk burger zijn in de (Gentse) samenleving, op het feit dat ze mee kunnen, mogen en willen denken over de mogelijkheden en moeilijkheden van de stad (De Visscher, 2008).

4. Aanpak traject

4.1 Algemeen verloop

Het is niet de bedoeling van het traject geweest om statistische representativiteit na te streven, wel wilden we een zo groot mogelijke verscheidenheid aan meningen en ideeën over samenleven in Gent naar boven halen. Om die verscheidenheid in meningen te realiseren, hebben we in het traject gestreefd naar een diversiteit aan wijken, leeftijden en etnisch-culturele achtergronden.

Het traject werd opgebouwd in drie stappen, die steeds op elkaar voortbouwen. In elke stap werd gezocht naar maximale mogelijkheden om jongeren te betrekken. In een **eerste stap** werd met een veertigtal jongeren in de diepte ingegaan op hun beleving van samenleven in de stad. Die ervaringen werden in een **tweede stap** in beeld gebracht door diezelfde de jongeren. In de **derde en laatste stap** werden de bevindingen van de kleine groep afgetoetst en verder aangevuld door een grote groep van 150 jongeren in Gent.

4.2 Stap 1: workshops

4.2.1 Algemeen

In de eerste stap wilden we in kaart brengen hoe jongeren het samenleven in Gent beleven, welke ervaringen ze hebben, welke betekenis ze geven aan samenleven en welke contexten en thema's voor hen essentieel zijn. Om een antwoord op die vragen te krijgen, werd een workshop uitgewerkt om het abstracte concept 'respectvol samenleven in Gent' te concretiseren.

We lieten de jongeren eerst algemeen brainstormen over de kernbegrippen. Vervolgens brachten we met de jongeren in kaart, waar, wanneer, met wie en hoe ze met anderen in contact komen, in interactie gaan en samenleven. Door verder op die situaties en contexten in te gaan, kregen we een beeld van de beleving en ervaringen van jongeren in de stad. Tot slot lieten we de jongeren zelf de kern van de workshop samenvatten in thema's en vertalen in boodschappen die ze aan Stad Gent en aan de Jeugddienst wilden meegeven. Die boodschappen vormden dan ook de basis voor stap 2.

Drie sferen als basis

We lieten ons inspireren door het werk van Soenen (2006), waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen drie verschillende sociale sferen.

Om de personen en contexten te structureren en te ordenen, maakten we gebruik van drie kleuren, die elk een eigen sfeer representeren.

Roze stond voor de **private sfeer**. Dit zijn de personen waarmee men een sterke binding heeft (familie, heel goede vrienden,...).

Groen stond symbool voor wat Soenen de **parochiale sfeer** noemt. Dit zijn personen waarmee men een minder sterke band heeft (vrienden, klasgenoten,...).

Oranje tot slot representeerde de **publieke sfeer**. Het gaat hier om vluchtige, kortstondige contacten.

4.2.2 Deelnemers workshops

Tien groepen werkten mee aan de workshops. We werkten samen met twee jeugdwerkingen maatschappelijk kwetsbare jeugd, met een secundaire school, met een dansgroep, een klas uit het deeltijds kunstonderwijs, met de jongerenafdeling van een vereniging waar armen het woord nemen, met een groepje studenten uit de opleiding sociaal werk en met drie losse groepen vrienden.

Betrokkenheid studenten sociaal werk

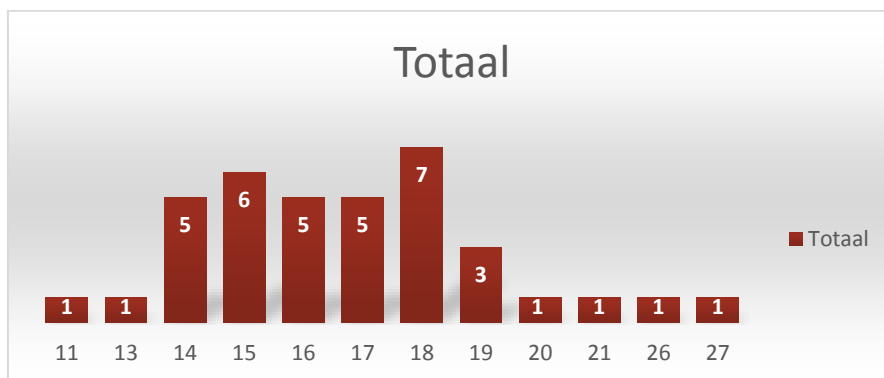
4 studenten uit de professionele bachelor sociaal werk hielpen bij de uitvoer en de verwerking van enkele workshops. Deze vier studenten uitten hun interesse voor het onderzoek en kregen daarom de kans om deel te nemen aan de workshop als respondenten. Nadien namen ze zelf een workshop af en hielpen bij de verwerking van de data.

In totaal werden 39 jongeren bevroegd, 14 jongens en 25 meisjes. 7 begeleiders namen mee met hun groep deel aan de workshop en leverden zelf ook inhoudelijke input.

We lijkten hun voornamen even op, als indicatie van de aanwezige diversiteit.

De bevroegde jongeren waren tussen de 11 en de 27 jaar oud.

In de workshops werden jongeren uit 13 verschillende Gentse wijken en uit 5 gemeenten rond Gent. Van 14 jongeren weten we de woonplaats niet. De spreiding ziet er als volgt uit:

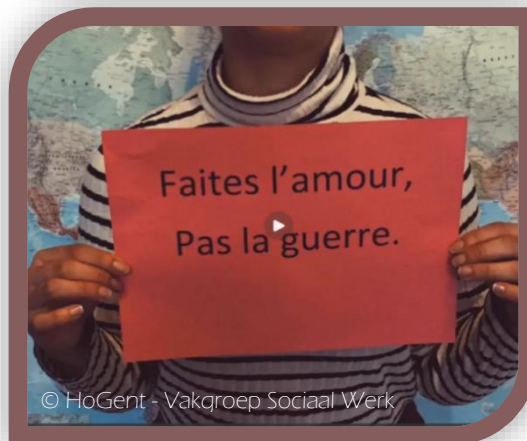

Samenvattend komen we tot volgend overzicht:

4.3 Stap 2: boodschappen in beeld brengen

We vroegen aan diezelfde groepen om één van hun boodschappen ook in beeld te brengen. 7 groepjes gingen aan de slag en maakten een filmpje met hun centrale boodschap. De filmpjes zijn zeer verschillend, in aanpak, vormgeving en boodschap, maar dat maakt het juist een krachtig verhaal. De filmpjes werden nadien gemonteerd tot één eindresultaat. Hoewel de boodschappen zeer krachtig zijn, mogen ze zeker niet als enige boodschappen/resultaat gezien worden. De groepen vroegen zelf ook om álle resultaten aan de Jeugddienst door te geven, ook diegene die niet in de filmpjes verwerkt zijn.

4.4 Stap 3: on the road

4.4.1 Algemeen

In de derde stap werd het materiaal uit de eerste twee stappen verwerkt tot een digitale survey die bij 150 jongeren werd afgenomen. Met de survey wilden we de herkenbaarheid aftoetsen van de beleving en ervaringen van de kleine groep jongeren uit stap 1. Die ervaringen wilden we bovendien ook verder uitdiepen en verbreden. Via de survey wilden we ook dialoog met en tussen jongeren op gang brengen over respectvol samenleven in Gent. Tot slot wilden we de ervaringen en ideeën ook laten vertalen in concrete suggesties voor de Jeugddienst en de stad.

De survey werd opgemaakt in Qualtrics. Het afnemen van de survey gebeurde gedeeltelijk rechtstreeks in het programma en gedeeltelijk met een 'papieren' tussenstap, waarbij de surveys eerst op papier werden ingevuld en nadien door de interviewers in Qualtrics werden ingevoerd.

Betrokkenheid studenten sociaal werk

Voor de uitvoer en verwerking van stap 3 werd eveneens beroep gedaan op studenten uit de professionele bachelor sociaal werk, binnen het vak Onderzoek in het Sociaal Werk. Aan een vijftigtal studenten werd gevraagd om de surveys in Gent af te nemen en nadien om de data in kleine groepjes te verwerken. Op deze manier was het mogelijk om dialoog tussen jongeren op gang te brengen. De studenten merkten dat de bevroegde jongeren het waardeerden dat andere jongeren hen aanspraken, in plaats van volwassenen.

We lieten de studenten Onderzoek in het Sociaal Werk, als introductie op het traject, zelf begrippen noteren die ze verbinden met 'respectvol samenleven'. Na de afname van de survey vroegen we aan deze studenten om te reflecteren over hun keuze én de keuze van de respondenten. We lieten hen eveneens zelf suggesties voor Stad Gent noteren.

4.4.2 Vragen survey

De survey bestond uit 5 grote vragen, met enkele bijvragen. We lieten in stap 1 deelnemers zelf brainstormen en omschrijvingen, begrippen en voorbeelden aanreiken rond samenleven in Gent. Hun input vormde de basis voor de begrippenlijsten uit de survey.

We kozen voor een combinatie van open en gesloten vragen. De gesloten vragen kreeg elke respondent te zien. Bij de open vragen (i.e. enkele situatieschetsen en stellingen), maakten we 12 verschillende combinaties, waarbij elke respondent een specifieke combinatie van 2 situaties en 2 stellingen te zien kreeg. Hierdoor konden we 24 situaties en 24 stellingen bevroegen.

Algemene info

- Voornaam
- Leeftijd
- In welke wijk in Gent woon je?

**Vraag 1
Begrippen**

- Kies 10 begrippen die voor jou het meest passen bij 'respectvol samenleven in Gent'
- Voor welke van die begrippen scoort Gent al redelijk goed, volgens jou?
- Aan welke van die begrippen moet Gent nog werken?

**Vraag 2
voorwaarden en drempels**

- Wat zijn voor jou drempels en voorwaarden om respectvol te kunnen samenleven in Gent?
Je mag maximum 5 drempels en 5 voorwaarden selecteren

**Vraag 3
Situatieschetsen**

- Heb je ooit zelf al zoiets meegemaakt? Is dit herkenbaar?
- Wat maakt dat respectvol samenleven hier wel of niet goed lukt?
- Hoe kan dit beter?

**Vraag 4
Stellingen**

- Denk eens na of je hiermee akkoord bent.
Als je volledig akkoord gaat met de stelling mag je vijf sterren geven.
Als je helemaal niet akkoord bent, geef je geen sterren.
- Leg daarna ook uit waarom je wel of niet akkoord bent.

**Vraag 5
Suggesties**

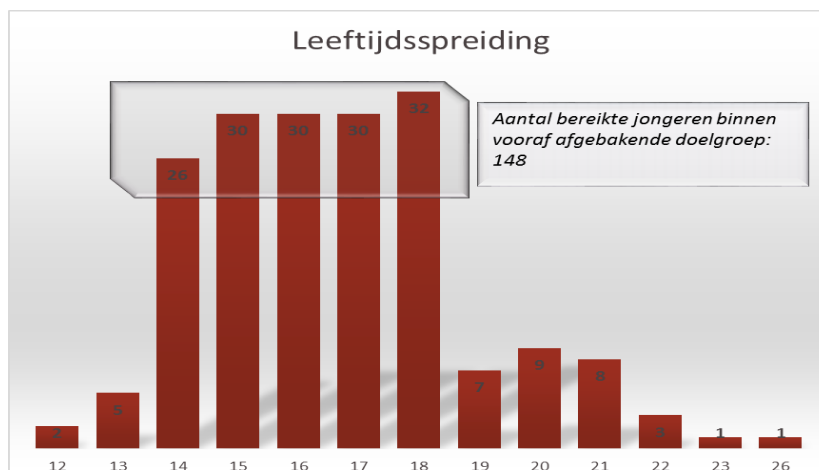
- Heb je nog ideeën of voorstellen om het samenleven in Gent te verbeteren?

4.4.3 Respondenten survey

Er werden in totaal 183 surveys afgenomen op 30 verschillende locaties in Gent. Bij die 183 respondenten zitten ook 14 van de eigen studenten, die de survey hebben ingevuld, vooraleer zelf op pad te gaan met de survey.

We vroegen in de survey enkel naar de voornaam, de leeftijd en eventueel de woonplaats om de anonimiteit van de resultaten te verzekeren. We lieten hen eveneens de mogelijkheid om een alias op te geven.

We bereikten jongeren tussen 12 en 26 jaar.

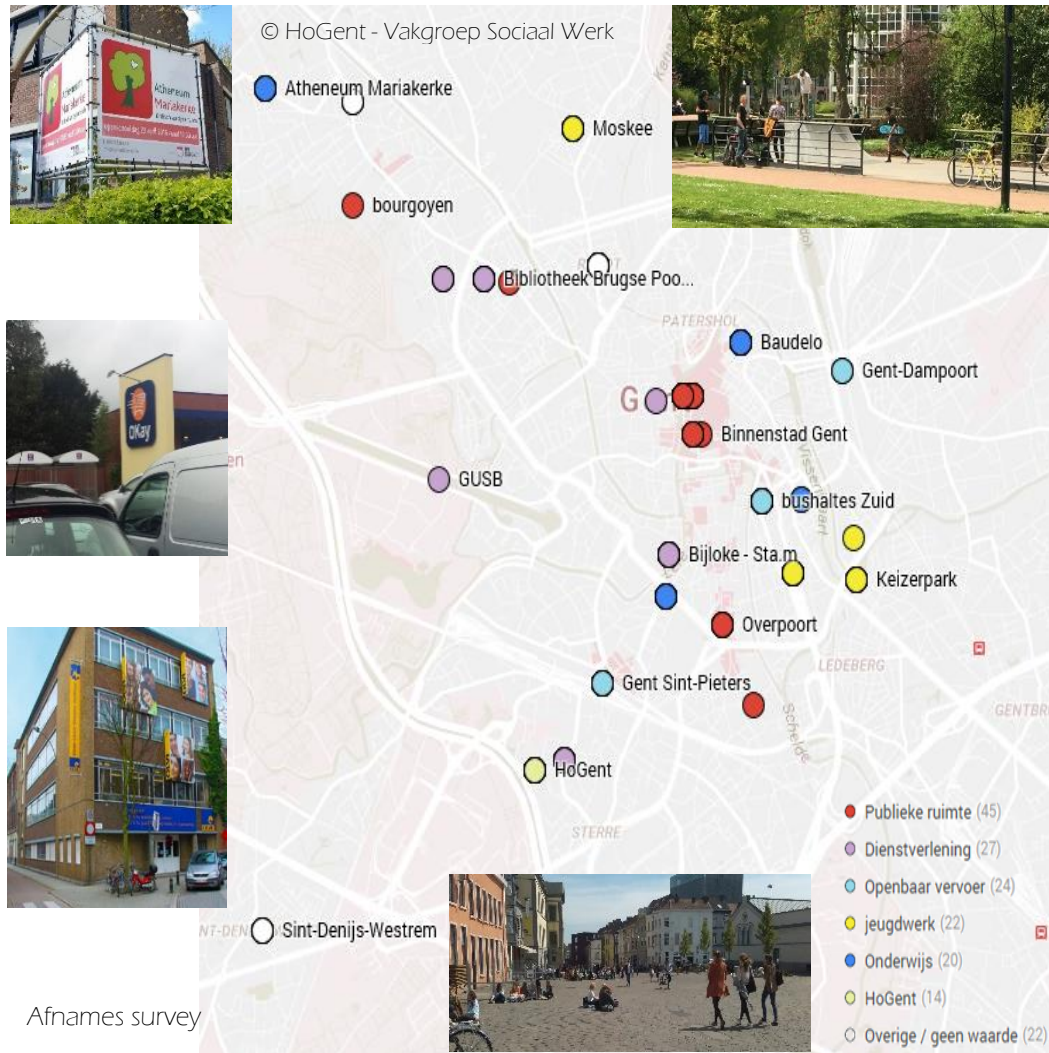
We kozen voor de afname van de survey voor een vindplaatsgerichte aanpak. Door jongeren actief te zoeken en aan te spreken en de survey niet enkel passief te verspreiden, konden we een divers publiek bereiken, inclusief jongeren die anders uit de boot dreigen te vallen. Het overzicht hieronder geeft, op basis van de voornamen, een voorzichtige indicatie van de diversiteit bij de respondenten.

Brecht Louise-Marie
 Elke Jasminka Marie-Laure
 Ashley Inès Geoffrey Katoo Ilhan
 Sander Kevin Finke Aimen Manon
 Ikram Emily Marjolein Kaan Laura
 Dilara Lars Gilles Jundanwe Iris Hajar Marion
 Isolde Max Boateng Astrid Nicolas
 Tim Berke Eva Loren Lynn Elisa Amber
 Grace Evy Elena Justien Lieselot Joop
 Jana Goïde Maya Febe Joren Abel Axel
 Bob Lore Kenzo Lisa Ebu Leona Gianni Eline
 Jurgen Julie Luna Hanna Fatma Al Bert
 Arthur Haiko Lobbe Ilham Maité Jens Anouk
 Gesa Damien Justin Naomi Jonas
 Kaoutar Emma Sofie Bonnie Laurens
 Kimberly Celestin Heleen Kim Eleni
 Alexandra Bunmi Evelyne Daan
 Madlen Maxime Elise
 Freya Maarten Gregory
 Ramon

WordItOut

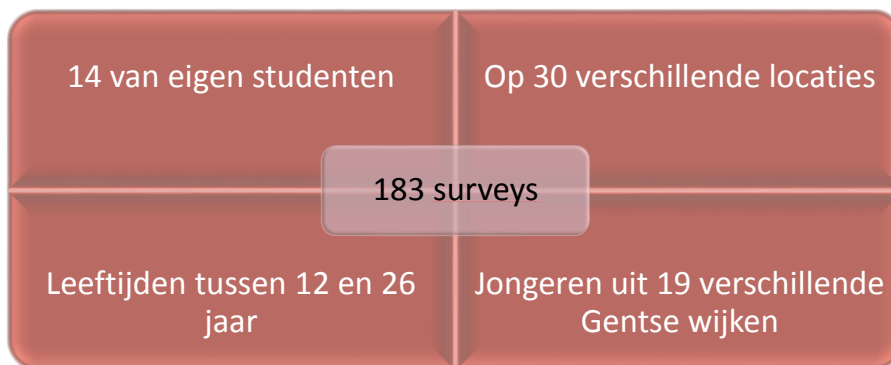
De studenten namen de survey af op 30 verschillende plaatsen in Gent. De studenten werden verdeeld in 12 groepjes van elk vier of vijf studenten. De studenten kregen elk twee locaties toegewezen, die verschilden in functie (onderwijs – vrije tijd – transport – dienstverlening – openbare plaatsen) en verspreid lagen overheen de Gentse wijken.

De bevroegde jongeren woonden in 19 verschillende Gentse wijken. Een deel van de jongeren woont niet in Gent, maar zit hier op kot of pendelt dagelijks naar de stad.

Samengevat geeft dit volgend overzicht:

4.5 Bedenkingen over de aanpak

Vooraleer we ingaan op de resultaten, willen we nog enkele bedenkingen meegeven over het traject.

Eerst en vooral richtte het traject zich op jongeren tussen de 12 en 18 jaar. We bereikten in de praktijk jongeren tussen 11 en 26 jaar. Doorheen het traject is gebleken dat de vragen niet voor alle leeftijden even gemakkelijk te beantwoorden waren. Een aantal begrippen waren te abstract, bepaalde situaties waren nog niet herkenbaar voor jonge leeftijden en omgekeerd. Ook in de workshops konden we vaststellen dat het voor jongere deelnemers niet altijd evident is om onder woorden te brengen waarom een situatie als aangenaam, veilig of positief werd ervaren. Dit houdt niet in dat jonge kinderen niet zouden kunnen meedenken over het samenleven, maar wel dat de begeleiders van workshops of surveys voldoende ondersteuning moeten bieden. Zij kunnen kinderen en jongeren helpen om de vertaalslag te maken van abstracte begrippen naar concrete voorbeelden en omgekeerd. In bepaalde gevallen was die 'vertaalslag' ook letterlijk op te vatten. Vooral tijdens de surveys werden jongeren bevraagd die het Nederlands niet altijd volledig machtig waren. Met hen in dialoog gaan over hun ervaring en beleving bleek voor de betrokken studenten niet altijd een evidentie. Tijdens de surveys ervaarden we eveneens een taalbarrière, maar dan vooral schriftelijk. De brainstormoefening en het noteren op de kaartjes bleek voor een aantal groepen een drempel te zijn. In overleg met de betrokken begeleiders kon dit opgevangen worden.

We vonden het belangrijk om de studenten zowel als jongere als als onderzoeker/sociaal werker te betrekken in het traject. We vroegen hen daarom om hun ervaringen met de survey en hun interpretatie van de data aan ons door te geven. Die ervaringen en interpretaties werden meegenomen in het volledige rapport.

In totaal werden meer dan 200 jongeren betrokken in het traject. De reacties op de bevragingen waren grotendeels positief. Een aantal jongeren waren verbaasd dat hun mening gevraagd werd. De jongeren waardeerden dat er naar hen geluisterd werd. Tegelijkertijd konden we vaststellen dat er wel wat cynisme heerst bij de jongeren. Niet iedereen gelooft dat er ook werkelijk iets met hun inbreng zal gedaan worden. We hopen dan ook dat dit rapport inspiratie en handvatten kan bieden om met het materiaal van deze jongeren aan de slag te gaan.

5. Resultaten

We geven hieronder een beschrijvende analyse van de bevindingen. We presenteren de data vanuit **drie invalshoeken**. In eerste instantie schetsen we kort de **leefwereld** van de jongeren die we bevestigd hebben en hoe die leefwereld in het traject door de respondenten in beeld werd gebracht. In een tweede luik zoomen we in op een aantal **kernthema's** uit het traject. In een derde stuk focussen we op de **concrete suggesties** die jongeren naar voor schuiven.

We merken dat de studenten kiezen voor abstractere begrippen dan de jongeren uit de workshops en de survey-bevraging. Bovendien ligt de focus bij de jongeren meer op individuele elementen (zich veilig voelen, jezelf kunnen zijn), terwijl de studenten eerder kiezen voor collectieve waarden zoals solidariteit. Het accentverschil kan deels verklaard worden door het leeftijdsverschil. De studenten zijn iets ouder dan de doelgroep van de bevraging en hebben daardoor een ruimere en abstractere taalvaardigheid kunnen ontwikkelen. Bovendien gaat het om een groep studenten sociaal werk, die ook vanuit hun opleiding al geconfronteerd werden met maatschappelijk georiënteerde concepten. Toch willen we niet uitsluiten dat er andere factoren meespelen.

De eerste vragen van de survey lenen zich tot beschrijvende statistieken. Aangezien het doel van dit traject echter niet statistische representativiteit is, presenteren we die cijfers expliciet niet als centrale data, maar als aanvulling op wat de jongeren vertellen. De kwantitatieve en kwalitatieve data zijn op te vragen bij de auteur van dit rapport.

5.1 Belangrijke contexten – leefwereld van jongeren

We peilden naar hun ervaringen en naar hun mening over respectvol samenleven in Gent. We gingen in gesprek met meer dan 200 jongeren van verschillende leeftijden, uit verschillende wijken en gemeenten, met verschillende achtergronden en met elk hun eigen geschiedenis. Die verschillende leefwerelden weerspiegelden zich ook in de antwoorden, in de thema's die aan bod kwamen en in de accenten die gelegd werden. Toch zijn er een aantal duidelijke lijnen te trekken in de verhalen van de jongeren. Jongeren vertellen over vijf algemene contexten waarrond hun leven georganiseerd wordt:

- thuis/comfortzone
- school
- vrije tijd
- publieke ruimte
- sociale media/digitale ruimte.

De concrete invulling en rol van die contexten is bij iedereen uniek en kan heel anders vormgegeven worden, toch merken we dat deze vijf belangrijke ankerpunten en referentiepunten zijn in de verhalen van de jongeren. In deze contexten vinden tal van interacties in de drie verschillende sferen (privaat, parochiaal, publiek – cf. 4.2) plaats. Het is net in deze contexten dat jongeren met elkaar en met anderen

samenleven. Jongeren baseren zich op ervaringen in deze contexten om uitspraken te doen over respectvol samenleven.

5.1.1 Thuis/comfortzone

We vroegen in de workshops om te noteren wie het dichtst bij de jongeren stonden. Als eerste werden bij deze vraag de **ouders, de broers en zussen en de dichte familie** genoteerd. Als context werd dit gegroepeerd onder 'thuis'. Die thuis kreeg vaak zowel een positieve als negatieve betekenis toebedeeld.

"Bij mij thuis steunen mijn ouders me in alle keuzes die ik maak. Ze helpen waar nodig."

"Mijn zussen zijn niet leuk. Mijn zussen nemen altijd ongevraagd mijn kleren. Ze komen zomaar in mijn kamer, die kan niet op slot." – M., 17 jaar.

Conflicten met ouders of broers/zussen zijn eigen aan het gezinsleven, tegelijkertijd is een thuis voor heel wat jongeren wel een **plekje afgeschermd** van de buitenwereld, waar je altijd terecht kan, waar je gesteund wordt.

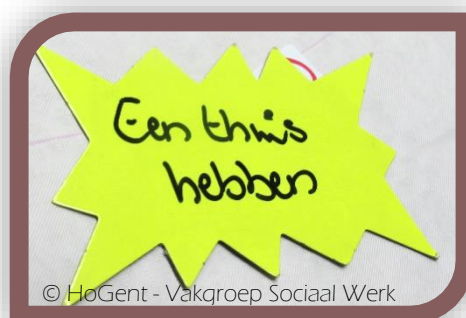
"Ik voel mij goed thuis. Ik kan zeggen wat ik wil, ze luisteren naar mij. Ze staan altijd voor me klaar" – J., 19 jaar

"Thuis is leuk, omdat je op je gemak zit, afgeschermd van alles. Je kan daar schuilen" – M., 19 jaar

Zich veilig voelen wordt door 41.53% van de respondenten aangeduid als belangrijk element van respectvol samenleven (63% daarvan vindt dat dit al goed loopt in Gent) en door 45% als essentiële voorwaarde voor samenleven. Thuis wordt heel vaak benoemd als dé context waar een veilige plaats kan of zou moeten gecreëerd worden. Een goeie thuis kan dan een uitvalsbasis, een **nest** zijn, van waaruit de wereld ontdekt en verkend kan worden.

"Thuis moet iets zijn waar je je volledig op je gemak voelt. Als je niet bij je eigen ouders, broers of zussen terecht kunt, bij wie dan wel?" – N., 15 jaar

"Als je een goeie thuissituatie hebt, dan kan je daar de rest op voortbouwen." – M., 15 jaar

Het belang van een goeie thuis wordt in één van de workshops pijnlijk duidelijk, wanneer een 17-jarig meisje reageert dat ze geen thuis heeft. Ze is op jonge leeftijd in een instelling terechtgekomen, voelt zich niet meer goed in haar leefgroep. Ze wil starten met begeleid zelfstandig wonen om eindelijk zelf een thuis te kunnen maken. Het meisje barst in tranen uit, maar kan gelukkig rekenen op de steun van één van de aanwezige jeugdwerkers.

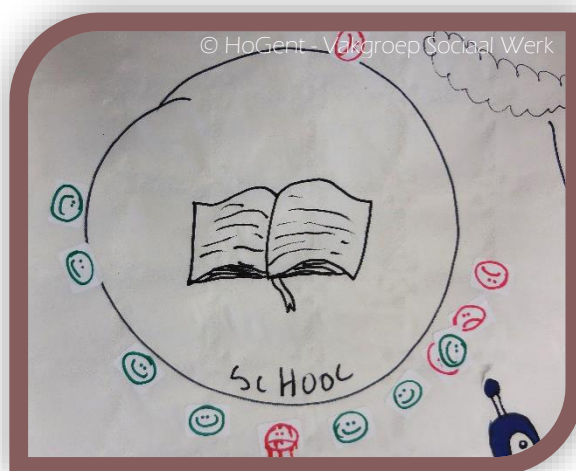
Doorheen de workshops en de surveys werd duidelijk dat niet enkel thuis die veilige plaats kan bieden. Het voorbeeld van het 17-jarig meisje laat dit eveneens zien. De jeugdwerkpraktijk neemt hier de **functie op van veilig nest** (cf. infra).

5.1.2 School

Jongeren brengen een groot deel van hun tijd door op de schoolbanken en ook hun **vrije tijd wordt er voor een stuk door gestructureerd en beïnvloed**, bijvoorbeeld door de hoeveelheid huiswerk die ze meekrijgen. Leerlingen gaan op school dagelijks in interactie met elkaar, met leerkrachten, directie, ondersteunend personeel,...

“Als ik naar school zou gaan en ik zou daar geen vrienden hebben, dan zou ik daar helemaal geen positieve ervaring mee hebben, met school. Zeker als je weet dat er bij leerkrachten al een negatieve smiley staat en uw klasgenoten ook maar tot de tweede laag behoren.

Ik zou daar niets aan hebben, zonder vrienden. Wel qua opleiding, maar ik zou het echt niet leuk vinden.” – M., 15 jaar

Net als in de bredere samenleving, zijn er op school mensen die dichter of juist verder weg staan. De school vormt met andere woorden een **mini-samenleving**.

“School is leuk door de vriendinnen. Soms zijn er leuke lessen. [...] Er zijn altijd wel mensen waar je je aan stoort. Mensen die praten in de klas. Of mensen die niet serieus kunnen doen en jij wil verder doen met de les, dan zeggen ze ‘strever’ of zo. Die mensen ga je ontwijken.”

“Op school heb je altijd groepen. Je kan dat niet vermijden. Je kan niet met iedereen goed overeen komen. Bij ons op school zijn dat nog redelijk grote groepen. Op [school X] is dat heel anders. Daar heb je je drie vrienden waarbij je altijd rondhangt.”

“Als je een school hebt waarbij de leerlingen niet zo in groepjes verdeeld zijn, dan praat je meer met mensen van verschillende culturen, en heb je ook meer verschillende vrienden. En die vinden dat dan niet erg dat je dan christen of moslim bent.” - M. 16 jaar

Opvallend in de workshops van de eerste fase waren de vele verhalen over de (machts)verhouding leerkracht-leerlingen. Er werd verteld hoe bepaalde leerkrachten aandacht en respect tonen voor de leerlingen – zelfs wanneer leerlingen niet goed meewerken – terwijl er ook voorbeelden zijn van leerkrachten die hun leerlingen denigrerend behandelen en weinig tot geen blijk geven van respect voor de leerlingen.

“Bij bepaalde leerkrachten heb je echt het gevoel dat ze willen dat je slaagt, dat je er door bent. Bij anderen heb je bijvoorbeeld geen kans op remediëring. Of er zijn leerkrachten die een heel jaar vitten over iets dat je één keer mis hebt gedaan in een les.” – M., 16 jaar

“Leerkrachten verwachten vaak respect maar geven het niet terug. Zij kunnen alles zeggen en als jij iets terugzegt, krijg je straf. Ze dagen je uit, ‘durf je dat voor de hele klas te zeggen?’ en dan zeg je dat en dan moet je uit de klas.” - M., 17 jaar

“Sommige leerkrachten kunnen soms redelijk kleinerend doen, die nog van de oude stempel zijn. [...] Die dulden geen tegenspraak. [...] Ze hebben in de studie nu ook letterlijk een podium geplaatst. Nu kijken ze echt neer op ons. Dat komt intimiderend over” – M., 15 jaar

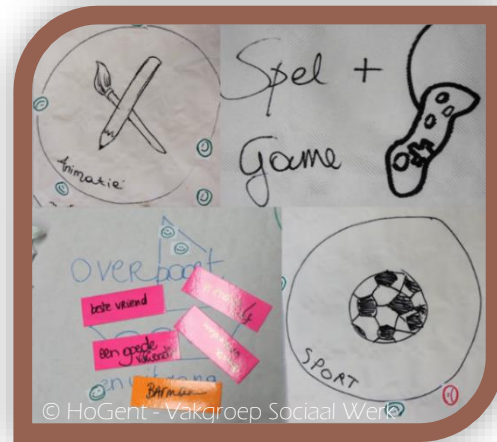
“Er is een leerkracht. Ze is wel grappig, maar soms is ze wel grof. Er is een leerling die gepest wordt, omdat ze onhygiënisch is. Maar dat is eigenlijk niet grappig. Maar die leerkracht maakt daar zelf opmerkingen over. Dat is erg” – N., 15 jaar

De jongeren geven aan dat ze wederzijds respect heel belangrijk vinden. Dat leerkrachten autoriteit uitstralen, vinden ze normaal, maar ze mogen hun positie niet misbruiken, zo luidt het bij heel wat jongeren.

5.1.3 Vrije tijd

Een derde belangrijke context voor jongeren is hun vrije tijd. Die vrije tijd bestaat zowel uit **georganiseerde vrije tijd**, bijvoorbeeld in een sport- of jeugdvereniging, als uit **niet-georganiseerde vrijetijdsbesteding**, zoals uitgaan, rondhangen, skaten,... Beide vormen van vrijetijdsbesteding zijn belangrijk voor de jongeren. Dit kwam zowel in de workshops als in de survey duidelijk naar voor.

Een aantal workshops werden afgenomen in georganiseerd verband (dansclub, klas uit het deeltijds kunstonderwijs, jongerenwerkingen,...). Bij deze groepen bleek duidelijk dat de werking waarvan ze lid zijn, een belangrijke factor is in hun leven.

“Ieders individualiteit wordt gerespecteerd en aangemoedigd, toch wordt er samen gewerkt aan een collectief doel.”

“We komen hier al jaren, al van toen we 9 jaar waren. Dat is al bijna 10 jaar. Dat voelt vertrouwd aan.” – M., 17 jaar

Jongeren geven aan dat zowel het **gedeelde doel** als de **vertrouwde sfeer** cruciale elementen zijn van de vrijetijdsbesteding. Niet enkel krijgen ze daar een ‘zinvolle vrijetijdsbesteding’ aangeboden, ze vinden daar ook een (tweede) nest, waar ze zichzelf kunnen zijn, van waaruit ze de wereld kunnen ontdekken en waar ze tegelijkertijd ook de wereld even kunnen vergeten. En ook in de workshops met de losse groepen jongeren, kwam het belang van behoren tot een jeugdvereniging naar voor.

“Er worden veel activiteiten gedaan. Je wordt aanvaardt zoals je bent, we hebben hier ook veel gesprekken. Je kan hier ook ontspannen. Even weg zijn van alles, alles op zij kunnen zetten. Daarom kom ik graag naar hier.” – G., 18 jaar

“[De jongerenwerking] is ook leuk, omdat het alleen meisjes zijn. Ik vertrouw dat meer. Ik voel me meer op mijn gemak, omdat ik kan praten waarover ik wil.” – I., 16 jaar

“Ik vind het leuk dat er bij mijn in de Chiro niemand van op school zit, omdat je dan over andere dingen kan praten, omdat je dan andere meningen hoort. En tegelijkertijd heeft iedereen een gedeelde interesse.”

Eén van de respondenten heeft ook expliciet aandacht voor **structurele drempels** rond vrijetijdsbesteding:

“Het is goed dat je je goed voelt bij je hobby maar het is jammer dat de kinderen die er het geld niet voor hebben, niet altijd de kans krijgen om een hobby te hebben. Zij willen misschien ook graag basketten of een vriendengroepje dat vertrouwd aanvoelt.”

Het wordt ook duidelijk dat die georganiseerde vrijetijdsbesteding niet de enige manier is om de vrije tijd zinvol vorm te geven. Uitgaan, met vrienden afspreken, skaten aan het skatepark,... zijn allen belangrijke plaatsen en momenten van ‘samenleven’, van sociale interactie voor jongeren. Ze vinden **niet plaats in georganiseerd verband**, maar geven evenzeer betekenis en zin aan de vrije tijd van jongeren.

“Ik ga niet naar een jongerenwerking, wel ga ik veel gaan sporten met mijn vriendinnen, wat voor mij wel hetzelfde effect heeft. Hier kan ik steeds heel open praten met de mensen, omdat ik hen ook goed ken. Wij komen hier voor de sport, de ontspanning en om even tot rust te komen.”

“Ik ga liever op mijn gemak op café of ergens waar ik echt kan dansen. [...] Er zijn wel leuke plekjes in Gent om uit te gaan, bvb. aan de Graslei. Daar ga je meer weg met vrienden die je zelf uitkiest en kan je beter een gesprek voeren, dan bijvoorbeeld in de Overpoort.”

“ja ik ben graag bij leeftijdsgenoten waarmee ik plezier maak maar ook serieuze gesprekken mee kan voeren. Je moet op elkaar kunnen rekenen wanneer nodig!”

© HoGent - Vakgroep Sociaal Werk

Tegelijkertijd horen we ook dat die vormen van vrijetijdsbesteding niet altijd aanvaard of als zinvol worden aanzien door andere groepen.

“Wanneer we iets later op de avond op straat staan te babbelen of op de fietspaden lopen, zijn er mensen die hier een probleem van maken. Soms zijn mensen echt onrespectvol wanneer ze willen zeggen dat het iets rustiger moet, dat we niet zo laat op straat mogen zijn, dat we niet mogen samenscholen....”

“Mijn hobby is bmx'en. Het valt op dat de politie ons vaak viseert terwijl we aan het bmx'en zijn in het park. Er wordt precies niet geloofd dat we onze hobby aan het uitvoeren zijn, maar dat we illegale dingen aan het doen zijn.”

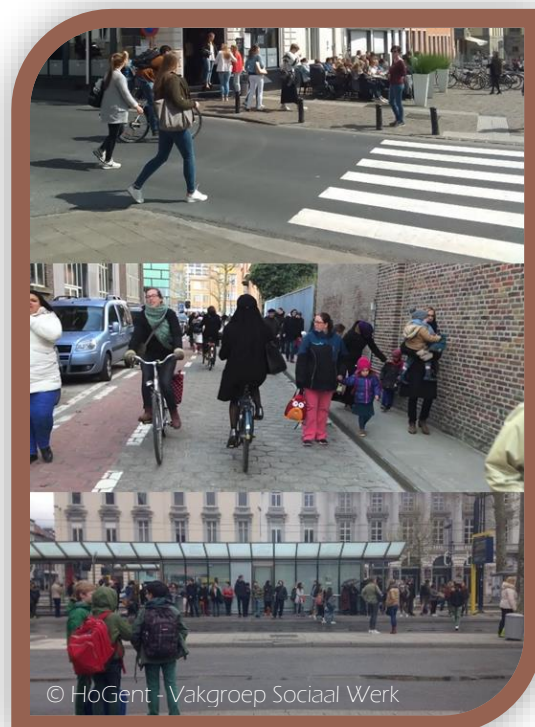
Bij één van de respondenten merken we op dat heel wat activiteiten ondertussen ondernomen worden binnen het kader van een 'georganiseerde werking', maar in essentie blijft het om hetzelfde soort activiteiten gaan:

“Vroeger ging ik soms wel naar de speeltuintjes, nu kom ik steeds naar [de jongerenwerking].” – S., 11 jaar.

5.1.4 Publieke ruimte

Een volgende belangrijke context is de **publieke ruimte**. Jongeren zien en gebruiken de publieke ruimte op verschillende manieren (De Visscher, 2011). Ontmoeting, ontspanning en mobiliteit komen er samen. In wat volgt willen we specifiek de aandacht vestigen op enerzijds publieke ruimte als **doorganggebied** en anderzijds publieke ruimte als **ontmoetingsruimte**.

Jongeren bewegen zich elke dag door de publieke ruimte, op weg van en naar school en/of vrijetijdsbesteding. Ze begeven zich in het verkeer en gebruiken het openbaar vervoer. Doorheen de workshops en surveys merkten we op dat het samenleven op deze momenten soms onder druk komt te staan. De contacten zijn vaak zeer vluchtig en er spelen heel wat (ongeschreven) regels waartussen mensen moeten **mediëren en navigeren**. Auto's, fietsers, voetgangers, elk kijken ze vanuit hun eigen standpunt naar verkeerssituaties, wat soms tot conflictsituaties leidt.

© HoGent - Vakgroep Sociaal Werk

“We moeten door een straat waarin een basisschool is. Die kindjes rijden daar ook, dus je moet heel hard opletten. Dat is ook een straat die autovrij is gemaakt, maar er mogen wel nog fietsen rijden. Die voetgangers lopen daar midden op straat en heen en weer en wij moeten daar tussen slompen.” – B., 15 jaar

“Ik zit op de Voskenslaan en daar lopen voetgangers gewoon op het fietspad en omgekeerd. Ik ben daar al eens bijna tegen een voetganger aangereden.”

“Ik denk dat de fietsers niet genoeg de regels volgen en gewoon maar fietsen waar zij denken dat het mag.”

“Ik denk dat het komt omdat de voetgangers de regels niet goed naleven.”

“Ook als je aan het fietsen bent en je doet iets verkeerd, zonder echt stil bij te staan, zijn er altijd (oudere) mensen die dit op een onbeschofte en soms onbeleefde manier laten merken.”

Ook de gebruikers van trein, tram, bus geven aan dat er soms spanningen kunnen ontstaan. Wel of geen goeiedag zeggen, wel of geen gesprek aanknopen, plaatsen afstaan aan anderen, buschauffeurs die niet wachten,...

“Sommige buschauffeurs in Gent zijn super racistisch. [...] Als we naar de bushalte gingen, moest er altijd iemand meekomen met mij, omdat ze anders de deur gewoon niet open doen.” – M., 16 jaar

“Ik stop altijd mijn oortjes in. Dit maakt de bus aangenamer. Ik vind het niet leuk als er iemand begint te praten tegen mij, meestal zijn die mensen raar.”

“Ik erger mij aan mensen die hun plaats niet afstaan voor ouderen en zwangere vrouwen. Ik heb zelf wel al meegemaakt dat als ik mijn plaats aanbood aan een oudere dat ze misnoegd of beledigd was doordat ik dat aan haar vroeg. Ze zij dat ze nog steeds kon rechtstaan. Misschien hebben sommige mensen, doordat we het aan hun vragen, het gevoel dat ze minder kunnen en willen ze het tegendeel bewijzen.”

“Als je in Brugge op de bus stapt, moet je je kaart tonen en vriendelijk goeiedag zeggen. In Gent is dat totaal niet. Het meeste dat je doet is eens knikken. Ik ben zo ooit eens in Brugge opgestapt, zonder iets te zeggen en de buschauffeur werd kwaad “een goeiedag is er ook al te veel aan”. Mensen zijn hier in Gent meer op zichzelf.” – M., 15 jaar.

Jongeren geven eveneens aan dat ze nood hebben aan publieke ruimte die niet enkel een doorgangsfunctie heeft. De publieke ruimte zou voor jongeren meer in het teken **van ontmoeting** moeten staan, als voorbeeld wordt er verwezen naar het succes van de Graslei. Er wordt aangegeven dat er te weinig ontmoetingsplaatsen voorhanden zijn en dat er soms argwanend gekeken wordt naar jongeren die wél gebruik maken van de publieke ruimte als ontmoetingsruimte (cf. BMX'ers).

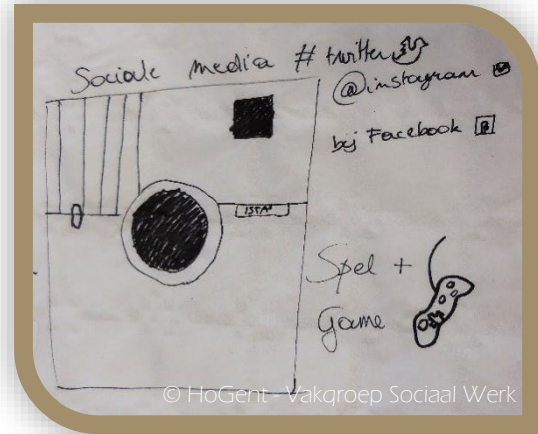

We zien dat de publieke ruimte het “strijdtoneel” is **voor interactie** met allerhande mensen. Jongeren gaan in de publieke ruimte zowel met mensen waarmee ze een hechte band hebben als met minder bekende of zelfs volstrekt onbekende mensen in interactie. Tijdens de workshops werd dit duidelijk door de hoeveelheid oranje kaartjes (die symbool stonden voor mensen waarmee geen echte band werd gevoeld) die gekoppeld werden aan contexten in de publieke ruimte.

5.1.5 Sociale media

Een groot deel van het leven van jongeren speelt zich **online** af. Ze zoeken informatie via internet, houden contact via sociale media en zien de wereld door een gsm-lens. Tijdens de workshops kwam die digitale wereld echter slechts heel beperkt aan bod. Bovendien werd er **zeer genuanceerd** over de rol van (sociale) media gepraat. Zowel de **voordelen** als **risico's** komen tijdens de gesprekken aan bod. Het is een manier om met anderen in contact te blijven, maar de interacties kunnen anders verlopen dan in de 'echte' wereld, omdat ze voor een stuk 'onzichtbaar' zijn, achter hun scherm.

“De mensen op sociale media doen aangenamer tegen u dan in het echt, ze geven meer om u dan de mensen in het echt. Dat is altijd leuk, je kan mekaars foto's liken en zo. Maar als je die dan in het echt ontmoet is dat vaak wel anders. De verwachtingen zijn soms anders.” – M., 19 jaar.

“Op sociale media zijn mensen veel mondiger en ongenueerder omdat ze zich kunnen wegsteken achter het scherm.”

“Hoe kan je weten dat mensen om je geven via sociale media? Je hebt wel je echte vrienden ook op sociale media. Maar ook hebben veel mensen online vrienden die ze niet kennen. Hoe weet je wat deze hun bedoelingen zijn en dat ze om je geven?”

Samenhangend met deze digitale leefwereld, stellen we vast dat 29% van de respondenten **privacy** benoemen als een voorwaarde voor respectvol samenleven. De studenten (die mee de data analyseerden) vonden het zelf merkwaardig, dat in een tijdperk van sociale media en een vergaande digitalisering, privacy nog zo belangrijk wordt beschouwd. Dit lijkt hen tegenstrijdig te zijn. In combinatie met wat we hierboven over de thuiscontext beschreven, kunnen we veronderstellen dat **privacy voor jongeren over meer gaat dan alleen de persoonsgegevens**. Het gaat ook om het hebben van een private plek, waar ze zich even kunnen terugtrekken (cf. thuis als context).

5.2 Belangrijke thema's

De jongeren vertelden niet enkel over de contexten die voor hen betekenisvol zijn, maar sneden ook heel wat **thema's en kwesties** aan met betrekking tot respectvol samenleven in Gent. Gaande van het belang van ontmoeting tot het handhaven van de openbare orde, zowel individuele als meer structurele thema's werden op de agenda gezet. In dit deel gaan we verder in op een aantal van de besproken thema's.

Belangrijke thema's					
Omgaan met onbekenden	Respect voor de omgeving	Veiligheid, vrijheid en de (on)zin van regels	Jezelf kunnen zijn, diversiteit en discriminatie	Gelijkwaardigheid en grondrechten	Solidariteit

5.2.1 Omgaan met onbekenden

Eén van de thema's die doorheen de workshops en surveys het meest ter sprake gebracht werden, is **de omgang met onbekenden**. We verwezen bij het deel over de publieke context al naar het feit dat jongeren regelmatig in interactie gaan met onbekenden. Heel wat jongeren geven aan dat **ze niet goed weten hoe** ze moeten omgaan met onbekenden.

Langs de ene kant willen ze **vriendelijk zijn** en hebben ze soms zeer leuke interacties met onbekenden. Tegelijkertijd krijgen jongeren aangeleerd dat ze niet mogen **praten met onbekenden**, dat ze rekening moeten houden met slechte intenties van anderen. Dit leidt tot ambigue gevoelens, waardoor jongeren zich niet altijd een houding weten te geven bij dit soort interacties.

“Soms beginnen mensen tegen jou te babbelen. En dan weet je niet goed wat hun bedoelingen zijn. Dat maakt het altijd wel wat raar en dan voel ik me niet zo veilig.”

“Als ik alleen loop over straat, voel ik mij meestal onzeker en heb ik ook liever mijn oortjes in. Dat geeft mij een veiliger gevoel.”

“Ik vind het aangenaam om even alleen te zijn, maar het is wel zo dat er een balans moet zijn. Je moet je buiten ook goed voelen.”

“Ik vond dat gesprek te ver gaand maar durfde geen nee te zeggen tegen die meneer. Op zich ben ik een voorstander van spontane gesprekken, maar wanneer ik het niet fijn vind, durf ik de situatie niet afblokken. Ik moet mezelf grenzen leren stellen.”

“Als iemand naar je lacht, is het leuker om dag terug te zeggen. Mij maakt het wel niet of iemand lacht. Ik zal bijna altijd eens knikken als ik een buurtwinkel, apotheker, slager, bakker... binnen ga. Mij maakt het dus niet uit. Al is het wel veel leuker!”

“Wanneer ik dan wel eens probeer goedendag te zeggen tegen mensen heb ik het gevoel dat ze mij soms raar aankijken. Sommigen vinden het precies vreemd dat je dit dan doet.”

“Ik denk dat moest iedereen, iedereen kennen zou dit een vanzelfsprekend gegeven zijn. Mensen die in een klein dorp wonen zullen volgens mij sneller geneigd zijn om goedendag te zeggen tegen iedereen. Dit komt denk ik vooral omdat de meesten elkaar kennen van zien.”

Er wordt ook stil gestaan bij de spanning tussen praten met onbekenden en mekaar rust en ruimte geven.

“Ja, ik zet bijna altijd mijn koptelefoon op als ik het openbaar vervoer neem. Als ik zie dat iemand mij iets vraagt, zet ik hem wel even af.”

“Ik denk dat het voor velen een momentje van rust is, na een drukke school of werkdag. Anderzijds zou het goed zijn om gewoon eens een praatje te maken met de persoon naast jou. Je weet nooit wat daar later nog kan uitkomen.”

“Ik zie wel dat veel mensen op straat hun muziek in hun oren stoppen. Ik doe dat niet, dat is asociaal.”

Tijdens de workshop konden we verder vaststellen dat de omgang met onbekenden anders geëvalueerd of ervaren wordt, al **naargelang de context**. Jongeren legden de oranje kaartjes (dus mensen waarmee ze geen echte band voelen) niet enkel bij contexten in de publieke ruimte, maar evengoed bij semi-publieke of zelfs private ruimtes. Het gaat dan bijvoorbeeld over vrienden van de ouders, of winkelbediendes. In die contexten worden interacties met onbekenden veel minder ambigu ervaren.

Een aantal jongeren maken zich ook de bedenking dat mensen sterk op zichzelf gericht zijn.

“Veel mensen zitten in hun eigen leefwereld en kijken verbaasd om als je tegen hun iets zegt. Ik denk dat we hier in België vooral individueel ingesteld zijn en niet te veel buiten ons eigen vertrouwd sociaal netwerk gaan.”

“Doordat ik pendel zie ik ook veel beweging in en rond het station. Mensen in het station zijn eerder bezig met zichzelf dan met anderen.”

“Mijn papa is van Zwitserland. Daar is het de gewoonte dat iedereen goeiedag zegt, als je voorbijgaat. Hier heb je dat niet. Mensen beginnen daar gewoon te vertellen en hier loopt iedereen gewoon door.” - N., 15 jaar

“Mensen hier in de stad zijn vaak gewoon op zichzelf. Ze zeggen niet echt goeiedag. Dat wordt ook zo aangeleerd. We zijn niet spontaan als we andere mensen tegenkomen.”

Het individu staat steeds centraler in de samenleving en dat lijkt zich ook te vertalen in het referentiekader van (onder andere) jongeren. Zij kiezen voor begrippen als ‘zichzelf kunnen zijn’ (V1 – aangeduid door 48.09% van de respondenten), ‘vrijheid’ (V1 – aangeduid door 36.07% van de respondenten) en ‘privacy’ (V2 – aangeduid door 29% van de respondenten).

“Ik vind dat er inderdaad een zekere vorm van samenhang moet zijn binnen een stad of dorp. Maar we leven nu eenmaal in een individualistische samenleving waar persoonlijke waarden ook belangrijk zijn. Men moet de tijd en ruimte krijgen om zichzelf te ontwikkelen.”

Tegelijkertijd geven ze ook aan meer ontmoeting en sociale interactie te willen. 31% van de respondenten vindt met elkaar praten een voorwaarde voor respectvol samenleven.

“Mensen moeten meer op de straten komen. Allee, we zijn nu een beetje lui, we laten teveel aan ons voorbij gaan. Er moet straatbeweging zijn. Gent is hier al sterk in, maar ‘t is altijd 1 groep precies. Altijd dezelfde mensen doen dit.”

Jongeren vragen naar plaatsen waar mensen zichzelf kunnen zijn, waar ze soms eens met gelijkgezinden, soms eens met onbekenden kunnen vertoeven. Zowel het ongedwongen ontmoeten als het ontmoeten met een specifiek doel zijn voor jongeren van belang en betekenisvol. Er wordt verder ook aangegeven dat mekaar ontmoeten pas kan, als mensen zich (fysiek en mentaal) veilig voelen.

“Waar mensen zich veilig voelen, ontmoeten ze elkaar .”

Wanneer het over ontmoetingen gaat, wordt ook vaak verwezen naar ontmoetingen met de **buren** en naar het belang van buurtfeesten.

“Ik denk dat als je wil werken naar respectvol samenleven en burgerschap dat het belangrijk dat je weet wie er naast je woont en wie mensen zijn zodat je best op elkaar kan inspelen.”

“Mijn oude buren kende ik niet zo goed, maar nu we nieuwe buren hebben en hun veel beter kennen merk ik dat het veel toffer en 'respectvoller' is.”

“In Drongen is er ook elk jaar een feest en elke familie maakt dan een gerecht klaar en dan kan iedereen proeven en zo. Daar leerde ik wel veel mensen kennen.”

“Ik heb een buurvrouw, tijdens Kerstmis bracht ze mij en mijn broers en zussen elk een zak vol snoep. Ik vond dit heel leuk en we praten veel met haar. Dit doet me ook denken aan de buurtfeesten in het Fonteinplein, daar ga ik soms ook naar toe.”

“Bij ons is er elk jaar een BBQ in de buurt. En dan praat iedereen met elkaar. En ik heb ook al nieuwjaarskaartjes rondgedeeld in de buurt, of speciaal brood na een religieus feest voor ons. En dan begonnen er buren zo een uur tegen mij te praten. Vooral oudere mensen praten wel veel.”

5.2.2 Respect voor de omgeving

Heel wat jongeren geven ook aan dat ze **zwerfvuil en afval op straat** een groot probleem vinden. Voor 34% is het zelfs een expliciete drempel voor respectvol samenleven.

“Respect voor andere mensen is niet enkel belangrijk. Je moet ook respect tonen voor het milieu. Wanneer we dit niet doen zal de situatie alleen maar verslechteren, en hoe kunnen mensen dan nog degelijk samenwonen?”

“Veel mensen geven niets om het milieu, ook al is het geweten dat er dringend meer aandacht aan moet besteed worden. Er worden wel veel acties gevoerd, en dat is zeker goed. Toch dringt het nog bijlange niet tot iedereen door dat er meer moet gezorgd worden voor het milieu.”

Een aangename buurt en zelf zorg dragen voor de buurt werd dan ook het thema van één van de filmpjes.

Meer dan eens wordt gevraagd naar meer vuilbakken in het straatbeeld. Daarnaast wordt ook verwezen naar het **belang van kunst** in het straatbeeld en naar het feit dat mensen ook respect moeten tonen voor eigendom van anderen.

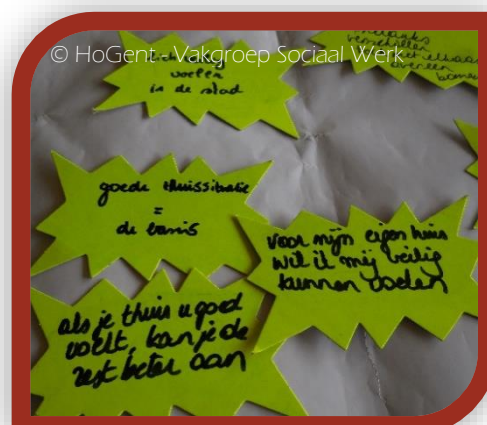
“Ik vind dat als er kunstwerken staan, dat mensen daar niet mogen op spuiten of daar kauwgom tegen plakken. Maar ik vind ook dat ze kunstwerken moeten zetten die een beetje deftig zijn. [...]” – A., 13 jaar

Ook de betrokken studenten geven het belang van een mooie buurt aan:

“Een goede samenleving vraagt om een goede buurt, niet alleen goede buren, maar ook een aangename plaats om te wonen.”

5.2.3 Veiligheid, vrijheid en de (on)zin van regels

Eén van de meest opmerkelijke resultaten heeft betrekking op het begrip ‘veiligheid’. Zich veilig voelen wordt door 41.53% gelinkt aan respectvol samenleven (63% hiervan vindt dat dit al goed loopt). Daarnaast werd zich veilig voelen door 45% expliciet als voorwaarde voor respectvol samenleven benoemd. Verder zien we dat geweld en vandalisme door respectievelijk 51% en 43%

van de respondenten als drempels voor respectvol samenleven worden aangeduid. Ook vechtpartijen wordt door 45% als drempel benoemd.

Vanuit de workshops en de open vragen van de survey weten we dat **veiligheid niet louter op fysieke veiligheid** betrekking heeft. Ook **emotionele en mentale veiligheid** worden belangrijk geacht (cf. thuis als context).

Bepaalde 'rare' situaties worden met andere woorden ook als een bedreiging voor de individuele veiligheid én het respectvol samenleven gezien (cf. infra).

"Als ik 's nachts buiten ben, voel ik me niet op mijn gemak. Als je dan bijvoorbeeld voorbij een groep mannen moet, dat is niet leuk."

"Als iemand opdringerig of raar doet voel ik me niet veilig. Zo ben ik op straat al eens aangesproken geweest door een groepje jongens die heel uitdagend deden en mij een beetje naffloten. Op zo een momenten probeer ik gewoon zo snel mogelijk weg te komen, ik voel mij niet op mijn gemak. Toen gebeurde het overdag, maar moest dit 's avonds zijn door eender wie zou ik mij zeker niet veilig voelen."

Vanuit de kwestie veiligheid, zien we ook dat jongeren nadenken over hoe hiermee kan omgegaan worden. Hoe kan je zorgen voor een veilige omgeving en tegelijkertijd wel ieders vrijheid garanderen? Jongeren concretiseren de kwestie door de afweging tussen vrij zijn en regels opleggen.

36.07% linkt **vrijheid** aan respectvol samenleven.

27.32% duidt **regels naleven** aan als element. Daarnaast

is regels stellen en naleven ook de tweede meest gekozen voorwaarde voor respectvol samenleven (aangeduid door 31% van de respondenten). Regels en afspraken zijn nodig, om met elkaar te kunnen samenleven.

"Volgens mij zorgen regels en afspraken voor respect en zorgt respect ervoor dat we regels en afspraken kunnen maken."

"Zonder regels zou er chaos zijn in de wereld. Iedereen kan dan zijn zin doen. Hierdoor zullen er sowieso conflicten ontstaan. Vele mensen hebben andere waarden en normen."

De regels moeten wel **zinnol en relevant** zijn, zo geven jongeren aan. We merken dat jongeren willen weten en begrijpen **waarom** bepaalde regels er zijn en dat ze hierover ook in gesprek willen gaan.

“Regels moeten wel aanwezig zijn, maar niet te veel. Anders gaan mensen de regels zinloos vinden en gaan ze er sommige negeren en zo heb je niets aan de regels die je opstelt.”

“Regels zijn nodig om samen te leven maar de zinnolle toets mag niet vergeten worden. (gasboetes: niet in bomen klimmen, etc.)”

Ook in relatie tot **verkeer en mobiliteit** wordt nagedacht over de zin en onzin van regels naleven (cf. context publieke ruimte). Jongeren geven bijvoorbeeld aan dat het belangrijk is dat alle weggebruikers – automobilisten, fietsers en voetgangers – zich aan de wegcode houden, om frustraties en ongelukken te vermijden.

“Rechts van de weg fietsen of lopen, want dat is verschrikkelijk irritant als je daar als fietser tussen moet. En in de winkel in de rij staan en niet voorsteken.” – J., 15 jaar

Er werd met de jongeren ook gepraat over de **ordehandhaving**, over de rol van blauw op straat,... In tegenstelling tot heel wat andere thema's, is er hierover minder eensgezindheid. Aan de ene kant wordt gepleit voor voldoende politie in het straatbeeld, tegelijkertijd wordt politie op straat ook door een klein aantal respondenten als een drempel voor samenleven aangeduid (6.5%).

In de workshops en de antwoorden van de survey horen we bovendien dat de ordehandhavers (agenten, security, uitsmijters,...) niet altijd correct optreden. Hun rol is er voor zorgen dat iedereen zich veilig voelt, dat geweld, vechtpartijen en vormen van discriminatie vermeden worden. Toch vertellen verschillende jongeren dat net die ordehandhavers soms zelf in de fout gaan (zie ook bij 'Jezelf kunnen zijn - discriminatie').

“Ze grijpen te agressief in. Ze luisteren niet en gaan meteen uit van hun oordeel (wat soms niet klopt). Het is wel goed dat er zo'n goede bescherming is en dat ze ingrijpen want je weet nooit welke situaties zich uiteindelijk echt uiten.”

“De aanpak van agenten is duidelijk anders, meer naar jongeren toe en dan nog meer naar bepaalde groepen daarbinnen. Een vriend die hard werd aangepakt, had een trainingsbroek aan. Je ziet dat ze ook harder optreden of meer hun gezag gaan tonen bij mensen die iets anders gekleed zijn dan de normale aanvaarde norm. [...]”

Dan heb ik staan kijken naar welke mensen die ze er uit kiezen en dat was duidelijk een patroon. Als je wat langer haar hebt of een andere huidskleur of anders gekleed bent, dan wordt je er sneller uit gepikt. Ook dit jaar heb ik controle gehad en ben ik er uit gepikt. Ik was gewoon aan het wandelen, zonder enige aanleiding – zo van “heb je drugs bij?”

“We zien dan ook waarom zich veilig voelen zo belangrijk is. Het is moeilijk om je veilig te voelen als de mensen die je horen te beschermen dat niet doen.”

5.2.4 Jezelf kunnen zijn, diversiteit en discriminatie

Jezelf kunnen zijn wordt door 48.09% van de respondenten geassocieerd met respectvol samenleven. 87.5% daarvan vindt dat dit al behoorlijk goed loopt in Gent. 27% van de respondenten vindt bovendien dat jezelf kunnen zijn een voorwaarde is om tot respectvol samenleven te komen.

“Ik vind dat je overal jezelf moet kunnen zijn en niet alleen als je onder je vrienden bent.”

Daarnaast merken we dat er sterk nadruk wordt gelegd op **elkaar aanvaarden**. Elkaar aanvaarden wordt door 38.25% van de respondenten gelinkt aan respectvol samenleven. Amper 44% van die groep vindt echter dat dit al goed loopt in Gent. Verder zien we dat 40.98% van de respondenten verdraagzaamheid aanduiden als belangrijk element voor respectvol samenleven. 57% van die groep vindt echter dat dit nog niet goed loopt in Gent.

Ook in de open vragen en in de workshops wordt regelmatig aangegeven dat mensen elkaar meer moeten aanvaarden en worden voorbeelden aangehaald, waar jongeren het niet erg vinden om anders te zijn of waar anders zijn juist wel als iets negatiefs ervaren wordt.

“Het is hier [de animatieklas] tof, omdat we allemaal even raar zijn.” - J., 15 jaar

“Ik denk dat velen vaak nog bang zijn om zichzelf helemaal te uiten en dat moet veranderen. Niemand zou zo mogen leven, bang om zichzelf te zijn. Laat iedereen zijn wie hij /zij is.”

"Ik heb veel zelfvertrouwen en ik voel me zelden onzeker. Maar ik ben ooit eens naar een fuif geweest. Ik ben redelijk groot en ik stak boven iedereen uit. En ineens vond ik het niet meer leuk. Ik voelde mij niet meer op mijn gemak. En dat was de eerste keer dat ik mij zo onzeker voelde" – N., 15 jaar

"Iedereen denkt anders. Dat moet gerespecteerd worden maar jammer genoeg kunnen sommigen dat niet aanvaarden."

Wanneer het over 'jezelf zijn' gaat, gaat het snel ook over verschillend of anders zijn.

"Soms zijn er dingen die voor jou normaal lijken, maar dat blijktbaar voor iemand anders niet zo te zijn."

"Omdat alles dan door elkaar is (zoals op mijn vorige school), dan kan je van de één naar de ander gaan en die vinden dat niet erg. Als ik dan zeg dat ik iets niet mag eten, dan vinden die dat niet erg of raar." – M., 16 jaar

Diversiteit wordt door de bevroegde jongeren overwegend als **positief** beschreven.

"Culturele diversiteit uitspelen als een troef, dat moet de uitdaging zijn voor de stad Gent. Mensen kennis laten maken met zaken waar ze nog niet mee in contact traden en dat op een respectvolle manier."

20% duidt diversiteit ook expliciet als een voorwaarde aan. Meermaals wordt verwezen naar de **rol van opvoeding** en naar **verschillen in waarden en normen**.

"Iedereen is anders (uniek). Niet iedereen kan hetzelfde zijn. Iedereen heeft een andere mening en is anders opgevoed door zijn mama en/papa. Dat is leerrijk."

"Ik vind het goed om verschillende meningen te horen op deze manier kan ik hier ook meer rekening mee houden."

Ondanks de positieve waardering van diversiteit, wordt wel aangegeven dat 'samenleven in diversiteit' nog niet overal **realiteit** is. Culturen leven vaak nog naast elkaar, generaties begrijpen elkaars leefwereld niet altijd, mensen handelen nog te vaak vanuit hun vooroordelen,...

"In mijn buurt is er wel sociale mix, maar mensen zijn niet nieuwsgierig om elkaar te leren kennen. Mensen nemen niet de tijd om andere mensen en culturen te leren kennen."

"Iedereen zou zijn eigen achtergrond moeten kunnen behouden zonder dat dit muren vormt. Mensen moeten opener zijn voor elkaar."

"Iedereen heeft recht op zijn eigen cultuur. Maar dit mag wel niet ten koste gaan van de samenleving en de openheid die er moet heersen binnen een gemeenschap."

We zien verder dat het begrip dat het meest geassocieerd wordt met 'respectvol samenleven' 'geen discriminatie' is (aangeduid door 49.73% van de respondenten). Binnen die groep geeft 78% echter aan dat dit nog niet altijd even goed loopt in Gent. Discriminatie wordt daarnaast eveneens door 57% van de respondenten expliciet aangeduid als drempel voor respectvol samenleven.

"Hier in de straat bijvoorbeeld, als we hier passeren, zie je de mensen soms kijken 'het zijn de die weer'."

"Ze zeggen wel dat ze niet letten op origine, maar uiteindelijk is deze stelling wel waar. Ze kijken scheef als je van een vreemde culturele achtergrond bent. Als je een donkerder huidskleur hebt zullen ze rapper scheef kijken naar jou dan als je bv een blond meisje bent."

Ook in zo goed als elke uitgevoerde workshop van fase 1 wordt discriminatie gethematiseerd. In vijf van de tien workshops komt discriminatie expliciet aan bod. In de andere workshops komen aanverwante thema's aan bod, gaande van vooroordelen tot aanvaarding van verschil en zelfs het belang van gelijke rechten voor iedereen (cf. ook infra).

"Een vriendin van mij stapte onlangs af van de tram. Ze draagt een hoofddoek. Toen ze afstapte, botste een man tegen haar. Die zei spontaan 'sorry', tot hij zag dat ze een hoofddoek droeg. Dan voegde hij er 'laat maar, je draagt een hoofddoek' aan toe."

"Mijn mama draagt een hoofddoek, en wij hebben zo pasjes van de lijn en man zij toen hij afstapte: 'je moet wel betalen op de tram he'. Hij ging er van uit omdat ze een hoofddoek droeg dat ze ging zwart rijden of stelen."

Tegelijkertijd zijn jongeren niet blind voor hun eigen rol in het verhaal.

"Ik heb misschien te snel een vooroordeel ten opzichte van iemand anders. Dat zorgt ervoor dat sociaal zijn moeilijker zal lukken. Ik ben iemand die altijd meteen het slechtste denk."

"Ik vind dat iedereen respect moet tonen voor elk individu. Men moet ook afstappen van de vooroordelen die veel mensen hebben. Wij vellen vaak een oordeel over een bepaald persoon van voor het eerste gesprek met die mensen."

Opvallend is dat discriminatie ruimer wordt gezien dan enkel op basis van afkomst (al wordt racisme wel door 72% van de respondenten als drempel aangeduid). Zo wordt verteld door één van de jongeren dat hij merkt dat hij en zijn mede-bmx'ers op het skatepark vaak wantrouwig benaderd worden door onder andere agenten. Een andere respondent geeft dan weer aan op te merken dat ook transgenders en mensen die onconventioneel gekleed zijn vaak worden nagekeken.

*"Er zijn ook lesbische meisjes op school. In het gezicht goed behandeld, maar achter de rug wordt er vaak over geroddeld op een negatieve manier."
[...]
"Als je in 't stad homo's hand in hand ziet lopen, dan kijkt iedereen zo scheef. Dat is toch niet nieuw? En het is niet nodig om zo scheef te kijken!?"*

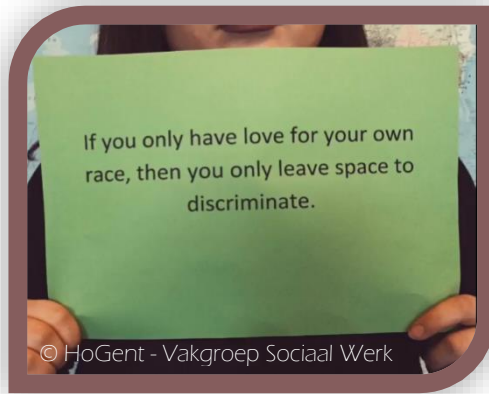
"Ik vind wel dat oudere mensen vaak neerbuigend doen naar jongeren, alsof we minderwaardig zijn."

"Mijn l.o.-leerkracht vindt dat meisjes minder goed zijn in sport dan jongens. [...] Ik ben beter in voetballen dan sommige jongens, maar de leerkracht legt het allemaal heel kleinerend uit aan ons en niet aan de jongens."

Bij de jongeren is heel sterke **verontwaardiging** te horen over deze vormen van discriminatie.

"Vooroordelen en onrespectvol/onbeleefd gedrag is een onaanvaardbare attitude. Waarom wil men mensen zo kwetsen?"

“Er wordt geen respect getoond voor homoseksualiteit. Veel mensen vinden hen anders. Terwijl ze niet anders zijn dan anderen. Ze hebben een andere voorkeur. Maar dat is bij anderen toch ook? Niet iedereen eet toch ook even graag dezelfde soort chips bijvoorbeeld.”

5.2.5 Gelijwaardigheid en grondrechten

Samenhangend met de thematisering van discriminatie, wordt door de jongeren **gelijwaardigheid** hoog op de agenda gezet. 32.79% van de respondenten linkten dit aan respectvol samenleven. Slechts 47% vindt echter dat dit al goed loopt in Gent.

“Gelijkheid is heel belangrijk in mijn opzicht voor de samenleving. Het wordt gewoon niet overal toegepast. Mensen van andere origines worden nog altijd raar bekeken, vrouwen staan tot op de dag van vandaag nog altijd niet gelijk aan mannen,... Ongelijkheid wordt gecreëerd op verschillende niveaus om zo de ene groep te bevoordelen tegenover de andere groep. Er moet precies altijd een groep zijn die het negatieve moet afbeelden naar de rest toe om te zeggen “zo moet je dus niet worden.” Deze soort ongelijkheden moeten worden weggewerkt om tot een gelijke en respectvolle samenleving te komen.”

“Het is een jammerlijke vaststelling dat we vandaag de dag leven in een samenleving waar veel mensen het moeilijk hebben om de eindjes aan elkaar te knopen. Ook in Gent zijn er buurten waar het met de welvaart van mensen minder goed gesteld is dan in andere wijken. Wij vinden het nodig dat mensen uit deze bevolkingsgroep, die groeiende is, niet uitgesloten worden van maatschappelijke activiteiten en gebeurtenissen, dat ze betrokken worden bij het stadsgebeuren.”

Eén respondent wijst er expliciet op dat het om gelijkwaardigheid gaat en niet om gelijkheid. De jongere formuleert het als volgt:

“Ik denk juist dat variatie belangrijk is voor een samenleving. mensen hebben verschillende kwaliteiten. Die verschillende kwaliteiten dragen bij tot een leukere en steeds verder evoluerende samenleving.”

Er wordt niet enkel naar gelijkwaardigheid als voorwaarde gewezen. In één van de workshops verwijzen jongeren expliciet naar de noodzaak van **grondrechten**. Overleven is voor mensen een eerste prioriteit. Samenleven komt pas op de agenda te staan als de basisbehoeften voldaan zijn, zo luidt het in diezelfde workshop.

“Soms ben je vooral bezig met overleven. Als je geen huis, geen geld, geen opleiding hebt, is het moeilijk om bezig te zijn met ‘goed samenleven’.”

14% van de respondenten benoemt grondrechten eveneens als een belangrijke voorwaarde voor respectvol samenleven. Tegelijkertijd merken we bij de open vragen dat de meningen hierover verdeeld zijn.

“Je hebt een basis nodig. Wanneer je die niet hebt, kan je moeilijk aan andere dingen denken.”

“Ik kan begrijpen dat het moeilijk is om goed te leven met weinig middelen, maar het is niet omdat je iets niet of minder hebt, dat je een slecht mens moet zijn.”

“Het is niet omdat je arm bent, dat je geen respect kunt tonen voor anderen. Misschien hebben ze wel meer respect, omdat ze begrijpen hoe moeilijk het leven kan zijn.”

De citaten lijken sterk aan te sluiten bij een individualiserend discours en sluiten niet aan bij de algemene tenor van de survey, waarbij in de antwoorden van de respondenten vaak oog is voor structurele factoren van respectvol samenleven. Ook wanneer wel wordt aangegeven dat armoede een belemmerende factor is voor samenleven, wordt naar een individuele oorzaak gezocht:

“Ze hebben het namelijk moeilijker om te delen, omdat ze zo weinig hebben.”

“Als je niets hebt, is dat ook niet leuk. Er zal snel jaloezie ontstaan.”

“Voor die mensen is het moeilijk om respectvol samen te leven. Ze hebben geen geld op zak en gaan sneller schooien. Ze hebben vaak geen opleiding en kennen de waarden en normen van de maatschappij niet zo goed. Ze voelen zich minder t.o.v. anderen.”

Bij de vraag wat jongeren denken als ze daklozen op straat tegenkomen, blijken de antwoorden veel genuanceerder. Jongeren wijzen daarbij bijvoorbeeld ook actief op de verantwoordelijkheid van de overheid.

“Ik zie zelf veel daklozen in Gent. Ik denk dat de stad Gent zo goed mogelijk hun best doet om alle mensen te helpen. Ik maak mij soms ook zorgen wat de toekomst inhoudt voor de daklozen in Gent, vooral in de koudere periode in de herfst en winter. Contact met een dakloze probeer ik meestal te leggen door een babbel met hun te doen als ze achter bv. een sigaret komen vragen, ... Als ik met een dakloze contact maak stel ik altijd voor of ze iets moeten drinken of eten.”

“Men weet niet hoe we moeten omgaan met hun. Praten? Geld geven? Eten geven?”

“Men weet niet goed hoe men moet reageren op andere sociale klassen.”

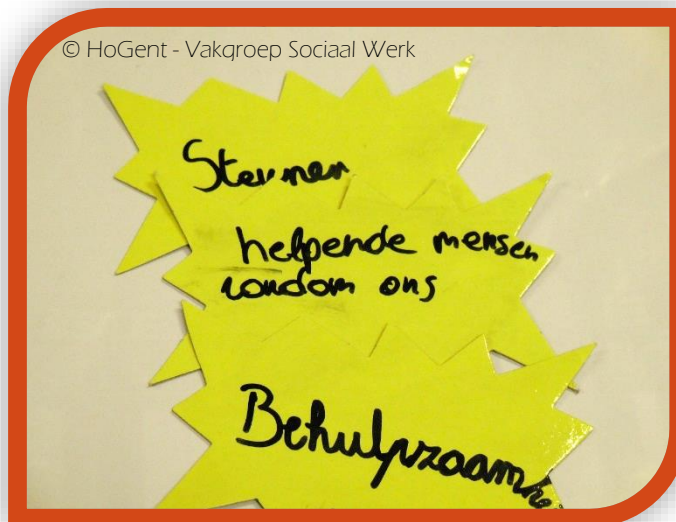
“Die mensen krijgen geen hulp van het stad en ze krijgen maar kleine bedragen van de mensen die passeren.”

“Ik denk dat de stad Gent met zoveel mogelijk middelen deze mensen wilt helpen, maar dat ze niet altijd iedereen bereiken.”

Deze tegenstellingen in de verschillende antwoorden hangen mogelijks samen met verschillende ‘lagen’ in het samenleven. Enerzijds acht men het ieders **verantwoordelijkheid** om te zorgen dat mensen op een respectvolle manier met elkaar omgaan. Anderzijds geven jongeren wel aan dat er ook een **structurele component** is bij samenleven, die niet door individuen kan bewerkstelligd worden.

5.2.6 Solidariteit

Voortbouwend op de kwestie van grondrechten en armoedesituaties, wordt in de survey aangegeven dat **elkaar helpen en delen** met elkaar belangrijke aspecten zijn van respectvol samenleven (aangeduid door respectievelijk 37.16% en 28.42% van de respondenten). De studenten hanteerden zelf voornamelijk het begrip 'solidariteit' om deze elementen te duiden.

We horen bij de jongeren zowel voorbeelden van kleine vormen van elkaar helpen tot vraagstukken over hoe met sociale problemen moet omgegaan worden (cf. supra).

"Ik heb een toffe buurvrouw, ze naait ook mijn broeken. En de buurman belt naar mijn papa als ik mijn sleutel vergeten ben."

"Wij leven in een Turkse wijk waar iedereen elkaar zeer goed kent. Mijn ouders hebben een goede band met hun burens."

"Ik maak mij soms ook zorgen wat de toekomst inhoudt voor de daklozen in Gent, vooral in de koudere periode in de herfst en winter. Contact met een dakloze probeer ik meestal te leggen door een babbel met hun te doen als ze achter bv. een sigaret komen vragen, ... Als ik met een dakloze contact maak stel ik altijd voor of ze iets moeten drinken of eten."

"Ja, ik heb soms de nood om een gesprek aan te gaan met daklozen, zodat ze zich gerespecteerd zouden voelen."

"Je kan inderdaad niet met iedereen bevriend zijn maar het is wel een must, en zelf een competentie voor op de arbeidsmarkt, om met iedereen in vrede te leren samenwerken."

Dit deel sluiten we af met een beschouwing van de betrokken studenten over de kracht van jongeren in dit verhaal:

Als jongeren erkennen dat er te veel discriminatie, onverdraagzaamheid en racisme aanwezig is in onze samenleving, dan betekent dat dat ze daarbij stilstaan. Deze gedachte kan uitgroeien tot een voedingsbodem om er samen iets aan te doen.

Jongeren gaven in het traject niet enkel aan wat de kwaliteiten en pijnpunten zijn van het samenleven in Gent. Ze formuleerden ook **concrete antwoorden** op de aangehaalde problemen. In het volgend deel gaan we hier verder op in.

5.3 Suggesties van de jongeren

We vroegen de jongeren ook naar suggesties, alternatieven of oplossingen voor de problemen die ze aankaartten. Tegelijkertijd wordt er ook meermaals op gewezen dat Gent als stad al behoorlijk goed bezig is.

“Gent is als 'kleine grote stad' reeds enorm goed bezig, vooral qua samenbrengen van mensen van allerlei komaf. Gent moet volgens mij zich bewust zijn van de steeds veranderende maatschappij en hiervoor vooral alert blijven. Bepaalde ontwikkelingen mogen niet tot gevolg hebben dat bepaalde mensen de progressiviteit en samenhang die deze stad kenmerken verloochenen.”

“Ik vind het samenleven in Gent zeer goed. Je hebt natuurlijk rustige en minder rustige buurten maar toch zijn de iets minder rustige buurten nog steeds veilig en goed. Architectuur vind ik ook goed in Gent.”

Net als bij de andere vragen, kregen we ook hier tal van suggesties over hoe in concrete situaties gewerkt kan worden aan respectvol samenleven. De suggesties betreffen zowel heel **kleinschalige initiatieven** en gebaren als **structurele voorstellen**.

“Meer naar de regels luisteren, minder racisme, meer inkomen voor de arme mensen die nieuw zijn in België, de arme mensen meer steunen, niet op de muren kladderen.”

“Meer (gratis) evenementen - meer nachtbussen - meer openbare toiletten voor vrouwen, die proper zijn.”

De suggesties en citaten hebben zowel betrekking op de verschillende contexten als op de verschillende thema's die we hierboven beschreven en vertrekken vanuit de concrete leefwereld van de jongeren. Als we vanuit een overschouwend perspectief kijken, zien we overheen de verschillende contexten en thema's een aantal belangrijke lijnen verschijnen. In wat volgt gaan we in op die verschillende lijnen en formuleren we adviezen voor Stad Gent.

Suggesties

Open mind mentaliteit	Vriendelijkheid en beleefdheid	Ontmoeting en dialoog	Dialoog over en met de stad	Structureel niveau
-----------------------	--------------------------------	-----------------------	-----------------------------	--------------------

5.3.1 Open mind mentaliteit

Meer dan eens horen we dat mensen (te) sterk op zichzelf gericht zijn en dat mensen vaak nog heel vaak vanuit vooroordelen handelen. Heel wat jongeren vinden dan ook dat er moet gewerkt worden aan een **mentaliteitswijziging**. Een open geest, die ook oog heeft voor de ander, is wat jongeren als een ambitie naar voor schuiven.

“Mensen moeten meer verdraagzaam zijn. Mensen moeten ook meer kijken naar andere mensen en niet alleen naar zichzelf.”

“Mensen moeten minder schrik hebben.”

“Stad Gent biedt voldoende mogelijkheden aan, volgens mij is het de instelling van de mensen die moet/kan veranderen.”

“Door zelf eens mee te doen als iemand die normaal niet naar de moskee gaat. Eens open staan voor nieuwe dingen zonder op voorhand al een bepaald gedacht te hebben over anderen.”

“Ik moet mij meer openstellen en minder rap vooroordelen hebben. Sociaal zijn kan in principe geen kwaad.”

Er wordt ook aangegeven dat mentaliteitsverandering gepaard gaat met een beter begrip van situaties, verschillen of regels.

“Het gaat om bewust maken dat je als tiener/jongere of volwassenen je plaats moet afstaan aan mindervaliden, ouderen en zwangere vrouwen. Het risico dat zij vallen is veel groter dan dat van een tiener/jongvolwassen of volwassenen. Zo kunnen diegene die het nodig hebben ook veilig gebruik maken van het openbaar vervoer.”

“Begrippen zoals homoseksualiteit zouden meer bespreekbaar moeten gemaakt worden op scholen.”

“Meer openheid rond geaardheid. Samenzitten en een open gesprek te voeren om alles op te klaren.”

De betrokken studenten stellen daarom dat er zowel **preventief als curatief** gewerkt moet worden.

Een aantal studenten geven ook de suggestie om te investeren in Unia:

“Aangezien jongeren over het algemeen een drempel ervaren om met hun klacht(en) iemand aan te spreken, lijkt het volgens ons verstandig om te investeren in Unia, het aanspreekpunt voor mensen die te kampen hebben met discriminatieproblematiek. Hiervan een laagdrempelige aanspreekbare en alom vertegenwoordigde organisatie maken zou kunnen helpen om jongeren, volwassenen en ouderen hun ervaren problematiek bespreekbaar te maken en hier sneller een oplossing voor te vinden.”

5.3.2 Vriendelijkheid en beleefdheid

We wezen er hierboven al op, dat jongeren niet altijd weten op welke manier ze in **interactie** moeten of kunnen gaan met onbekenden. Jongeren geven aan dat het vaak **minder bedreigend** is om iets te vragen als mensen lachen, knikken of een goeiedag zeggen.

“Ik denk doordat de bibliotheekmevrouw zo vriendelijk is dat dat wel stimuleert om zelf ook vriendelijk te zijn. Zo kan je makkelijker respectvol samenleven denk ik.”

Enkele jongeren namen de proef op de som, trokken de stad in en wisten voorbijgangers een **goeiedag**. Meestal werd er niet gereageerd, heel af en toe kregen ze een positief antwoord, maar mensen waren vooral heel verbaasd door het gebaar.

Daarom stellen ze ook voor om die kleine gebaren meer te stimuleren.

© HoGent - Vakgroep Sociaal Werk

5.3.3 Ontmoeting en dialoog

Eén van de meest voorkomende suggesties is om ontmoeting en dialoog te stimuleren. **Ontmoeting en dialoog** werden respectievelijk door 23,50% en 15,85% gelinkt aan respectvol samenleven. Bovendien worden ‘**met elkaar praten**’, ‘**in dialoog gaan**’ en ‘**mogelijkheden tot ontmoeting**’ aangeduid als belangrijke voorwaarden voor het samenleven.

Ontmoeting wordt naar voor geschoven als middel om samenlevingskwesties aan te pakken. Het gaat dan niet alleen over de korte en vluchtige ontmoetingen op bijvoorbeeld de bus of tram. Wel vragen jongeren naar **tijd en ruimte** om anderen – zowel vrienden als onbekenden – te kunnen ontmoeten en met hen in gesprek te gaan.

Eenzijds willen jongeren op die manier **isolement en individualisering tegen gaan**. Anderzijds worden dialoog en ontmoeting ook naar voor geschoven als manier om kennis over tradities, waarden, gewoonten, culturen, ervaringen **uit te wisselen**. Jongeren schuiven dialoog dan ook naar voor als middel om vooroordelen te ontcrachten en angst te ontwapenen.

“We moeten er voor zorgen dat meer (verschillende) mensen naar georganiseerde activiteiten gaan, waardoor dialoog ontstaat, waardoor mensen socialer worden, dan leer je anderen kennen. Dat is dan de eerste stap om vooroordelen aan te pakken.”

Jongeren geven regelmatig aan dat elkaar leren kennen essentieel is om meer **vertrouwen** te scheppen. Via evenementen en gedeelde activiteiten, kunnen mensen samengebracht worden en kan er dialoog ontstaan.

“Ik denk gewoon door meer vertrouwen te scheppen tussen de verschillende mensen. Door mensen kennis te laten met elkaar en samen dingen te doen.”

“Misschien leuke evenementen zodat mensen kunnen samenkomen en elkaar beter leren kennen :) Met eten van iedereen zodat we ook van buitenlandse eten kunnen proeven etc...”

“Meer activiteiten organiseren die verschillende afkomsten bij elkaar brengen; en die leuk maken dat ook bijvoorbeeld jonge mensen zoals ons betrokken worden. Hoe meer mensen elkaars cultuur kennen, hoe minder ze vooroordelen hebben. op die manier wordt het in Gent een heel gezellig stad om te wonen.”

“Meer samenhang door het opstellen van multiculturele activiteiten, zodat er geen discriminatie meer is.”

Jongeren leggen sterk de nadruk op openbare plaatsen én openbaar groen, waar dialoog mogelijk kan zijn.

“Meer activiteiten of openbare plaatsen om met vrienden iets te doen of af te spreken (contacten te leggen).”

Enkele betrokken studenten pleiten voor meer multifunctionele plaatsen. Ze geven volgend voorbeeld:

“Deze openbare groene plaatsen zouden dienst kunnen doen voor kinderen die willen buitenspelen, maar daarnaast kan het ook dienen als openbare ontmoetingsplaats.”

Verder vinden ze het belangrijk dat activiteiten en ontmoetingsplaatsen voldoende verspreid zijn overheen de hele stad.

“Nog meer initiatieven om elkaar te leren kennen! Dit op verschillende plaatsen en in verschillende wijken. Op die manier leren we de verschillende buurten in Gent respecteren. Zowel de chiquere als de minder chique.”

“Op het Sint-Pietersplein wordt al wel veel gedaan, wat super tof is. Dit moeten ze ook in andere wijken doen, zoals het Rabot.”

5.3.4 Dialoog over en met de stad

Jongeren willen niet alleen dialoog tussen mensen stimuleren. Ze willen graag ook dialoog over en met de stad (zowel beleidsactoren als andere stedelijke actoren).

“Jongeren zijn vandaag, mede door allerhande media, niet onwetend. Integendeel, ze zijn zich bewust van wat er zich afspeelt in de samenleving en met uitbreiding in de wereld. Daarom is het belangrijk om hen niet te behandelen als kinderen. Ze hebben een mening en willen die verkondigen, ze willen gehoord worden.”

Zo wordt aangegeven dat er meer moet gecommuniceerd worden over problemen die er momenteel zijn.

“Politie zou meer moeten leren over crossdressing en transgenders, zodat deze mensen zich ook veilig voelen bij de politie.”

“Ga in dialoog met de verschillende groepen in stad Gent (kinderen, studenten, volwassenen, ouderen, mensen met andere etnische origine, mensen met een andere seksuele voorkeur, ...). Luister naar de bevolking en probeer compromissen te maken die voor iedereen voordelig zijn. Zo kan iedereen gelukkige leven in een grootstad zoals Gent.”

5.3.5 Structureel niveau

Jongeren geven niet enkel aan wat mensen individueel moeten doen of aanpassen om een respectvolle samenleving te realiseren, maar wijzen ook op de structurele component van het verhaal.

“Stad Gent moet blijven inzetten op betaalbaarheid en toegankelijkheid in alle sectoren. Bv voor wonen (jonge gezinnen), activiteiten voor iedereen (vooral kansarme groepen).”

“Er zou meer initiatief van de stad zelf moeten zijn. Plaatsen waar daklozen kunnen samenkomen (sociale restaurants etc...) zodat ze hun dagen niet op straat moeten doorbrengen.”

“Hun methodes aanpassen zo dat ze elke dakloze in Gent kunnen bereiken. Bv door mensen van bepaalde organisaties op straat te laten rondgaan zo dat zij hun aanbod kunnen voorstellen aan de dakloze. Zo gaan ze volgens mij een groter bereik hebben.”

“Er zijn volgens mij teveel werken tegelijkertijd bezig. De straten staan steeds vol met files. Dit werkt frustrerend en is niet goed voor het samenleven in Gent.”

“Ik vind dat er meer bekend moet gemaakt worden waar mensen klachten kunnen neerleggen [bij situaties van discriminatie] en dat dit kan opgelost kan worden door een goede samenwerking.”

“Meer leerkrachten, kleinere klassen, leerkrachten meer begeleiden waardoor leerkrachten op het einde van hun loopbaan niet de schouders laten hangen. Een gemotiveerde leerkracht haalt veel meer uit leerlingen dan iemand die enkel maar doet waarvoor hij betaald wordt.”

“Er moet meer ingezet worden op jeugdwerkingen”

“Stad Gent moet het imago van jeugdwerkingen hipper maken, minder moralistisch en betuttelend, ze moeten meer nadruk leggen op vrijheid en potentieel.”

Dit zijn slechts enkele van de suggesties die gedaan werden. De volledige data zijn op te vragen bij de auteur van dit rapport. We herhalen dat de suggesties als een geheel moeten gezien worden. Het zijn reacties op concrete situaties. Ze vormen niet “de mening” van “de Gentse jongeren”, maar wel een **aanzet om verder met jongeren in discussie te gaan**. Hoewel dit traject slechts een eerste beknopte lijst suggesties geeft van hoe bepaalde kwaliteiten kunnen worden versterkt of pijnpunten kunnen worden aangepakt, zien we wel twee grote sporen te ontwaren, die we dan ook als beleidsaanbevelingen willen meegeven. Komen tot een respectvolle samenleving vraagt het samengaan van een **mentaliteitsverandering** (cf. racisme en discriminatie) met een aantal **praktische oplossingen of initiatieven** (cf. multifunctionele ontmoetingsplaatsen).

“Ik denk dat als we allemaal al over eenzelfde brug geraken zonder elkaar scheef te bekijken dat we al goed op weg zijn.”

Om dit te realiseren, zijn zowel **kleine sensibiliseringsacties** nodig (zoals het goeiedag-experiment) als een aantal **structurele beleidsmaatregelen** (zoals het Unia-voorstel). Zoals uit de betrokkenheid van de studenten blijkt, staat Stad Gent hier zeker niet alleen voor. Jongeren geven aan bereid te zijn mee te werken aan een respectvolle samenleving.

6. Besluit

In dit traject werd op verschillende manieren in dialoog gegaan met jongeren en werd gezocht naar manieren om jongeren met jongeren in dialoog te laten gaan. Doorheen die **dialoog** werden een aantal **contexten en thema's** aangekaart, die jongeren belangrijk vinden, in relatie tot respectvol samenleven. Jongeren vertelden over het belang van thuis, school, vrije tijd, publieke ruimte en sociale media. Ze hadden het over het omgaan met onbekenden, respect voor de omgeving, veiligheid, vrijheid en de (on)zin van regels. Ze vertelden over het belang van jezelf kunnen zijn, diversiteit, gelijkwaardigheid en solidariteit. De jongeren formuleerden suggesties met betrekking tot een mentaliteitsverandering, vriendelijkheid en beleefdheid, ontmoeting en dialoog, zowel op individueel als structureel niveau.

We zijn dit eindrapport gestart met een toelichting van ons perspectief op burgerschap. In dat perspectief zien we jongeren niet als 'nog-niet-burgers', die moeten leren hoe ze op een goede manier burger moeten zijn, maar wel als **volwaardige participanten in de samenleving**. Vanuit hun alledaagse aanwezigheid geven ze mee vorm aan stedelijk burgerschap en aan de samenleving. Vanuit de workshops, de survey en de ervaringen van de betrokken studenten, merken we dat jongeren vaak niet als volwaardige (gespreks)partners worden gezien en benaderd. Er worden heel wat (maatschappelijke) eisen en verwachtingen gesteld ten aanzien van jongeren, terwijl ze tegelijkertijd niet de kans krijgen om mee na te denken over en vorm te geven aan de maatschappij.

Jongeren, echter, zijn **expliciet vragende partij om in dialoog te gaan** met de stad (zowel met beleidsactoren als andere stedelijke actoren) over de stad. Jongeren zijn geen geïsoleerde, afgescheiden groep die in een eigen wereldje leven. Ze gaan in interactie met verschillende groepen in de stad en praten ook over sociale thema's als armoede en discriminatie. Jongeren hebben heel wat ervaring en een eigen mening over wat respectvol samenleven inhoudt en hoe dat vorm kan krijgen in een stad als Gent. Ze zijn die **respectvolle samenleving als een gedeelde (en geen verdeelde) verantwoordelijkheid**, waarin iedereen een rol te spelen heeft.

Vanuit het standpunt dat jongeren volwaardige actoren zijn in de samenleving en vanuit de idee van respectvol samenleven als gedeelde verantwoordelijkheid, verschuift de vraag voor een deel. Het gaat niet langer enkel over welke thema's jongeren belangrijk vinden, op welke manier jongeren gestimuleerd kunnen worden om meer betrokkenheid te tonen of op welke manier jongeren burgerschap aangeleerd kunnen krijgen. Wel gaat het **om de vraag op welke manier we met jongeren verder in dialoog kunnen gaan over specifieke thema's, die hun leefwereld, maar ook die van anderen in de stad beïnvloeden**.

Afsluiten doen we graag met enkele woorden van de betrokken studenten:

De jongeren zijn wel hoopvol gestemd door het feit dat er onderzoek gedaan wordt door de Jeugddienst. Ze vinden dat Gent over het algemeen goed bezig is, maar dat ze moeten blijven timmeren aan de toekomst en dus inzetten op het bestrijden van racisme en discriminatie in alle vormen.

Bibliografie

- De Haene, J., Steel, R., & Verschelden, G. (2016). Citizenship as a practice in a learning community in Brussels. Gent: HoGent.
- De Visscher, S. (2008). De sociaal-pedagogische betekenis van de woonomgeving voor kinderen. Gent: Academia Press.
- De Visscher, S. (2011). Hoe publiek is publiek: over sociale beleving van ruimte. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman* (pp. 52-66). Brussel: Politeia.
- De Visscher, S., & Reynaert, D. (2013). Kinderen als medeburgers in een duurzame en leefbare stad. *Visietekst ter voorbereiding van de ontwikkeling van een kindfocus binnen de stadsmonitor [Niet uitgegeven]*. Gent: HoGent.
- Ibo. (2016, augustus 11). Onbekende soldaat vraagt in emotionele brief om "simpele goeiendag". *Het Nieuwsblad*.
- Lleshi, B. (2016). *Liefde in tijden van angst*. Antwerpen: Epo Uitgeverij.
- Soenen, R. (2006). Het kleine ontmoeten. Over het sociale karakter van de stad. Antwerpen: Garant.

